

ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

EMPERYALİZM

ve antiemperyalist
mücadele

tektaş ağaoğlu / ali akansel
ali bozkurt / oya baydar / aydın engin
yücel gürsel / mehmet güven
alpaslan ışıklı

TÜSTAV

5 MAYIS
1974

İÇİNDEKİLER

1 Mayıs İşçi Bayramı Kutlu Olsun	3
Antidemokratik baskılar	4
Olaylar, yorumlar, belgeler	5
Kıbrıs: Kaynayan kazan / Ali Akansel	6
Gümrük ve Tekel Bakanına yöneltilen tehditler / Bir belge ...	13
PTT Grevinin beklenmeyen sonuçları	17
Fiyatlar, ücretler ve asgari ücret / Aydın Engin	19
Özel sektörün saldırıları / Ali Doğu	30
Af, MSP ve kasıtlı yanlış haberler	35
Teknik Elemanlar Kurultayı Üzerine / Yücel Gürsel	37
Bildirir / Bir belge	38
CHP Sermaye örgütlerini ele geçirmek istiyor / Bir belge ...	40
Köy Enstitüleri katıksız yerli eğitim kurumlarıydı / Ali Bozkurt	43
Sermaye hükümet ilişkileri	45
Yaygın sosyal güvenlik, halk sektörü ve İYAK /	
Doç. Dr. Alpaslan Işıklı	52
Ulusal Egemenlik	55
Emperyalizm, Türkiye ve devrimci mücadele / İlke	57
Emperyalizm / Oya Baydar	69
NATO'da sessiz bir yıldönümü / Mehmet Güven	91
Şili Gerçeği / Tektaş Ağaoğlu	99

Kurucular: Oya Baydar, Aydın Engin, Yusuf Ziya Bahadımlı / Kurucular adına Sahibi: Yusuf Ziya Bahadımlı / Yazışmaları Müdürü: Aydın Engin / Yazışma ve havale adresi: P.K. 71 İstanbul / Yönetim yeri: Cağaloğlu, Başmüsaahip sokak, Tan Apartmanı, kat: 3 / Dağıtım: Hür Yayımevi Ankara Caddesi, Babıdli Han kat: 3 - Telefon: 27 15 88 / Abone şartları: Yıllık 100, altı aylık 50 lira. Dış ülkeler için iki katıdır. / Dizgi baskı : Murat Matbaacılık Kollektif Şirketi / Kapak düzeni ve baskısı: Reyo Kollektif Şirketi / İlan: Tam sayfa 500 lira. Diğer ilanlar santimi 25 lira / Mayıs 1974

1 Mayıs İşçi Bayramı kutlu olsun

1 Mayıs işçi bayramıdır. İşçi sınıfına ve tüm emekçi halkımıza kutlu olsun. 1 Mayıs Dünya işçilerinin bayramıdır. 1 Mayıs Amerikan işçi sınıfının, kapitalizmin hunhar saldırısına başkaldırışının, yiğit bir direnişin yıldönümüdür. 1 Mayıs işçi sınıfının evrensel dayanışmasının sembolüdür. Kutlu olsun.

Nedir 1 Mayıs?

1886 yılında Amerika'da patlak veren ekonomik bir krizin yükünü işçi sınıfına yıkmak isteyen kapitalistlere karşı «örgütlü» bir güç, Amerikan işçi sınıfı genel grevle cevap verdi. Sekiz saatlik bir işgünü için, ücretlerin düşürülmesini engellemek için başlatılan genel greve yalnız Şikago'da, Ford imparatorluğunun bu kalesinde 80 bin işçi katıldı. Bütün Amerikan toprakları üzerinde genel greve katılan işçi sayısı 600 bini geçiyordu. Ardından provokatörler, gangsterler, sermayenin kiralık ajanları devreye girdi. Önce bir bomba patlatıldı. Günlerden 4 Mayıs 1886 idi. Ardından polis saldırıya geçti. Beş yiğit işçi lideri tutuklandı ve sorgusuz sualsiz asıldılar. Sermaye saldırıya geçmiş ve terör başlamıştı. Ancak direniş sendelemedi, durmadı, tam tersine, yaygınlaştı. Kısa zamanda Amerika sınırlarını aştı. Sekiz saatlik bir işgünü için başlayan direniş, Dünya işçi sınıfının, sermayeye karşı başkaldırısına dönüşmüştü. Bütün Dünya işçileri genel grevlerle, sempati grevleri ile Amerikan işçi sınıfının yanında yer aldılar. İşçi sınıfı ilk defa evrensel boyutlarda bir dayanışmayı gerçekleştiriyordu.

1 Mayıs Dünya işçi dayanışmasının yıl dönümüdür. Şikago mezbahalarında kana ve ölüme boğulan yiğit Amerikan işçilerinin çıktığı kıvılcımın bütün bir işçi sınıfını kenetlemesinin yıl dönümüdür.

Kutlu olsun. Dünya işçi sınıfına ve Dünya halklarına...

ANTI - DEMOKRATİK BASKILAR

İLKE'nin 3. sayısı İstanbul 1. Sulh Ceza Mahkemesinin bir kararı ile toplatıldı. Kararın alınmasında etken olan bilirkişi raporu, Sulhi Dönmezer, Sahir Erman ve Duygun Yarsuvat tarafından hazırlanmıştı. Aynı rapora dayanarak İstanbul Basın Savcılığı, İLKE'nin 3. sayısında yayınlanan 6 yazı hakkında soruşturma açtı. İLKE yazarları ifade vermeye çağrıldılar. Toplatma kararını uygulayan görevlilerden bir kısmı, İLKE'nin diğer sayılarını da toplama yoluna gittiler.

İLKE'ye ve diğer bazı yayın organlarına, son günlerde yöneltilen baskılar, demokrasi ve özgürlükler konusunda artık gerilerde kalması gereken, Türkiye halkının mahkûm ettiği bir zihniyetin yeniden ortaya çıkmasıdır.

Demokrasinin bütün boyutlarıyla gerçekleşmesinin, ancak işçi sınıfının ve emekçi halk kitlelerinin siyasete ağırlıklarını koymalarıyla sağlanacağını, gerçek demokrasinin işçi sınıfının öncülüğünde yerleşeceğini biliyoruz. Ancak, demokrasinin sınırlarının genişletilmesinin tartışıldığı, Hükümet sözcülerinin «fikir suçu diye bir kavram tanımıyoruz», «özgürlükler batı demokrasilerindeki düzeye çıkarılacaktır» diye beyanatlarda verdikleri şu günlerde, burjuva demokrasisine de ters düşen anti - demokratik baskılara dikkat çekiyoruz.

KİTLE, demokrasi ve sosyalizm yolunda, inanç ve kararlılıkla yürüyecektir.

İLKE

24 Mart 1974'den 23 Nisan 1974'e

24 Mart 1974

- Haşhaş ekimine 6 bölgede devlet kontrolü altında başlandı.
- 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra idama mahkûm edilen eski Başbakan Adnan Menderes Dışişleri Bakanı Fatih Rüşti Zorlu ve Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın İmralı'daki mezarlarının nakli için ailelerine izin verildi.
- Millî Selâmet Partisi Meclis

Grup Başkanlığı MSP konusunda «maksatlı» yayınlarla ilgili olarak Partinin «sarsılmaz bir bütün» olduğunu açıklayan bir bildiri yayınladı.

- Hükûmet, Kamu işçilerinin sorunlarıyla ilgili toplantıya DISK'i çağırmadı.
- Fransa'nın Yunanistan'a modern silâhlar satacağı iddia edildi.

25 Mart 1974

- Gümrük ve Tekel Bakanı, sınır kapıları ve havaalanlarındaki gümrüksüz satış yapan mağazaların (Duty Free Shop) ve TIR kamyonlarının kaçakçılığın kaynağı olduğunu, bu mağazaların kapatılacağını ileri sürdü.
- Lüks tüketim mallarından alınan vergi artırılabilecek.
- Türkiye Yeni Haber-İş Sendikası

ile PTT Genel Müdürlüğü arasındaki toplu sözleşme görüşmelerinin olumsuz sonuçlanması üzerine alınan grev kararı Ankara 6. İş Mahkemesi tarafından durduruldu.

- Fransa, kapitalist ülkelerdeki enflasyon salgınının baş sorumlusunun Amerika'nın uyguladığı yüksek fiyat politikası olduğunu söyledi.

● Affa uğramış olanların siyasi haklarının geri verilmesiyle ilgili Anayasa'nın 68. maddesinde değişiklik önergesinin ilk görüşmesi Millet Meclisinde tamamlandı.

● 141 ve 142. maddelerin af kapsamına girilmesiyle ilgili CHP-MSP görüş ayrılığının giderildiği bildirildi.

● Tüm Sağlık İşçileri sendikasına bağlı 1000'e yakın işçi İstanbul Üniversitesi Çapa kliniklerinde ve Beyoğlu Belediye Hastahanesinde İşverenin kendi sendikalarını tanımasını ve başka bir sendikanın yaptığı toplu sözleşmeyi uygulamakta

direnmesi üzerine direnişe geçtiler.

● Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği'nin önümüzdeki günlerde yapacağı toplantının hükümetle ilgili amaçları konusunda sermaye çevrelerinde anlaşmazlık olduğu ortaya çıktı.

● Türkiye Avrupa Ekonomik Topluluğu Karma Parlamento Komisyonu toplantısı Batı Berlinde devam ediyor.

● Fransa, Araplardan, ABD'ye karşı petrol ambargosunu sürdürmelerini istedi.

● Genel Af Kanunu Tasarısı Millet Meclisi'nde görüşülüyor.

● Adalet Bakanlığının seçmen yaşının 18'e inmesiyle ilgili bir tasarı hazırladığı açıklandı.

● Sağlık işçilerinin direnişi devam ediyor.

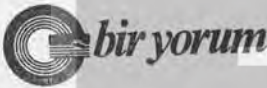
● Barzanî ile Irak Hükûmeti, Kerkük'ün Kürdistanın parçası olması ve bölgeden sağlanan gelirin Irak ile Federatif Kürt bölgesi arasında paylaşılması

konularında anlaşamadılar.

● Habeşistan'da yeni karışıklıklar çıktı.

● Dış basında, Yunanistan cuntasının, kendi durumunu güçlendirmek için «Türklere ölüm» kampanyası hazırlığında olduğu iddia edildi.

● Başbakan Ecevit, «Kıbrıs bağımsız bir federatif devlet olmalı» derken. Makarios «Her türlü federatif çözüme karşı olduğunu» bildirdi.

Kıbrıs: Kaynayan kazan

Ali Akansel

Ege denizinde petrol aranması yüzünden Türkiye ile Yunanistan arasında başgösteren anlaşmazlık, iki ülke arasında son aylara kadar süre gelen ilişkileri birden bozmuş, bu arada Başbakan Ecevit'in Türk tezi olarak Federal devleti öneren demeci, Kıbrıs'ta sürdürülmekte olan beşli görüşmelerin kesilmesine yol açmıştı.

Bilindiği gibi Kıbrıs sorununa, «bağımsız, egemen ve üniter devlet» esaslarına dayanan barışçı bir çözüm yolu bulmak amacıyla Kıbrıs Türk ve Rum toplumlari temsilcileri arasında 24 Haziran 1968'de başlatılan toplmlar arası ikili görüşmelerden bir sonuç alınamamıştı. 3 Temmuz 1972 tarihinde yeniden ve genişletilmiş olarak başlatılan beşli görüşmelere BM Genel Sekreteri Waldheim'in özel temsilcisi Osorio Tafall ile birlikte Türk ve Yunan anayasa uzmanları da katılmışlardı. Aradan geçen iki yıla yakın bir süre içinde taraflar, yasama, yürütme ve yargı konularında anlaşmaya varmışlar, uzun tartışmalara yolaçan bölgesel yönetim konusunda bir çözüm bulunması için anayasa uzmanlarına görev verilmişti. Anlaşmazlıklara yol açan polis ve mahkemeler konularında uzlaşmaya varılmasından sonra, bir ara her iki taraf da iyimser bir tutum içine girmiş, görüşmelerin hiç olmazsa 1974 yılında sona ereceği ve soruna bir çözüm yolu bulunabileceğine dair ümitler belirmişti.

2 Nisan 1974 günü, görüşmelerin kesilmesi, siyasi gözlemcilere göre, yeni Türk hükümetinin, Kıbrıs sorununa çözüm yolu olarak gördüğü «Federal Devlet» konusundaki demeçler ile Kıbrıs Türk Yönetimi Başkanı Rauf Denktaş'ın ayrı bir Türk devletinin ilân edileceği yolundaki konuşmalarıdır.

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios, «Türk yöneticileri, Kıbrıs sorununa federal bir çözüm bulunması üzerinde ısrar ettiklerine göre, toplumlarası görüşmelere devam etme gereği ortadan kalkmış olur» demiştir. Makarios, bununla beraber görüşmelere yeniden başlanabilmesinin ihtimal dışı olmadığını söylemiş, fakat bunun tamamen Türk tarafına bağlı olduğuna işaret ederek, «Görüşmelerin durdurulmasındaki bütün sorumluluk Ankara'ya aittir» demiştir. Rum tarafının görüşüne göre, Türkiye'nin federatif çözüm isteğini resmen tekrarlaması, toplumlarası görüşmelerin esasını yıkarak, başarısızlığa mahkum etmiş ve devamını da gereksiz kılmıştır.

Kıbrıs'ın «bağımsız, egemen ve üniter» bir devlet olduğu anayasasında saptanmış olduğuna göre, tarafların tutumlarının ve ayrılıkçı politikanın ortaya çıkışını anlamak için, geçmiş yıllara dönerek Kıbrıs sorununun gelişim çizgisini izlemekte yarar vardır :

Kıbrıs Sorununun Gelişmesi

Türk - Rum ayrımı gözetmeden Kıbrıs'ın bağımsızlığını ilk defa savunan, 1924 yılında kurulmuş olan Kıbrıs Komünist Partisi (KKK) olmuştur.

İkinci Dünya savaşı sırasında güçlenen bu sol hareket, 1941'de Emekçi Halkın İlerici Partisi (AKEL)'ne dönüşmüştür. 1946'da Kıbrıs'ın en güçlü politik kuruluşu haline gelerek beş büyük şehirde mahallî seçimleri kazanmış olan AKEL, Kıbrıs'taki en büyük toprak sahibi olan Ortodoks Kilisesine kafa tutacak tek örgüt olmuştur. 1955'lerde İngiliz sömürge yönetimi tarafından kapatılan partiye bağlı sol sendikaların üye sayısı, 30 bin 375 iken, gerici sendikalarınki 9 bin 767 idi. Faaliyetlerine illegal olarak devam eden AKEL, o günkü koşullar altında antiemperyalist mücadelede kullanılan Enosis sloganına taktik bakımdan karşı çıkılmaması gerektiğini açıklamış fakat İngilizlere karşı verilen mücadeleye aktif olarak katılmamıştır. Yunan burjuvazisine dayanan Rum sağ gerilla yeraltı örgütü

tarafından, Yunan iç savaşında emperyalizmin hizmetinde çalışmış bir CIA ajanı olan Grivas önderliğinde 1955 yılında başlatılan silâhlı mücadele geliştikçe AKEL hareketin dışarıdan destekçisi olmakla yetinmiştir.

1960 öncesi dönemde İngiltere'nin adadan çıkması kesinleşip bir anlaşma ortamı hazırlanınca, faaliyetlerine yeniden izin verilen AKEL, EOKA yı sağcı ve gerici bir örgüt, Grivas'ı da faşist bir kişi olarak tanımlayarak, Kıbrıs'ın tam bağımsızlığından yana olduğunu açıklamıştır. Nitekim AKEL, 1959 anlaşmalarıyla, NATO'ya bağlı Türk ve Yunan alaylarının adaya girmelerine ve İngiliz üslerine karşı çıkmıştır.

Emperyalizmin Oyunları

1955 - 60 döneminde Kıbrıs Türkleri, milliyetçi çevrelerin sürdürdükleri ayrılıkçı politika yüzünden Rumlardan uzaklaşmışlar, Enosis'in gerçekleşmesini istemedikleri veya İngiliz yönetimine sadık kaldıkları için Rumlara karşı İngilizleri desteklemişlerdir. İngiliz sömürgecilere karşı ayaklanan Kıbrıs Rumları mücadelelerini bağımsızlık yanında, Enosis için de yürütmüşlerdi. Günümüzde EOKA - B adıyla faşist Yunan cuntası tarafından desteklenerek eylemlerini yine Kıbrıs'ta sürdürmekte olan EOKA hareketinin, gerçek bir milli kurtuluş savaşının doğmasını engellemek ve adayı bugünlere hazırlamak için düzenlenmiş sözde bir milli kurtuluş savaşı olduğu anlaşılmıştır.

Kıbrıs Türk liderliği ise uzun yıllar Kıbrıs konusunda ne istediğini kesinlikle ortaya koyamamış ve Amerikan emperyalizminin güdümündeki Türkiye hükümetlerine bel bağlayarak pasif durumunu sürdürmüştür.

Öte yandan Kıbrıs Türk toplumunun ilerici kesimi, İngiliz emperyalizminin adadaki işbirlikçilerinin türlü engellemelerine rağmen, Rum işçi sınıfı ile birlikte sınıf mücadelesi vermek üzere sendikalarda ve hatta siyasi partilerde örgütlenmekteydi. Uzun yıllar boyunca ekonomik, sosyal ve hatta kültürel bakımdan birbirine kaynaşmış bir şekilde birarada yaşamış olan Türk ve Rum halkları, günlük hayatları yanında birlikte yürüttükleri eylemlerde de ayrılıkçı politikaya karşı çıkıyorlardı. EOKA ise ikinci bir cephede daha savaşmak istemediğinden Türklerle çatışmaktan çekiniyordu. Böyle bir ortamda 1 Mayıs 1958 günü sol eğilimli Türklerle Rumların birlikte katıldıkları ve antiemperyalist sloganlarla, Kıbrıslıların birarada yaşayabileceklerini kanıtlayan bir gösteri düzenlendi. Bundan birkaç hafta sonra başlayan ardısıra saldırılarla Kıbrıs Türk işçi sınıfının önderleri, ayrılıkçı Türk liderleri tarafından kurulan Türk Mukavemet Teşkilâtı (TMT) tarafından öldürülmek istenmiş, hayatlarını kurtarabilenler yurt dışına kaçmak zorunda bırakılmışlardır. Böylece Türk kesiminde estirilen kanlı terör havasıyla Türk işçiler sendikalarından ayrılmaya zorlanmış, İngiliz yanlısı Türk liderlerine karşı gelişen muhalefet filizleri yok edilmiştir. Bundan sonra İngiliz ajanların akıl hocalığı ile tertiplenen çeşitli provakasyonlarla Türk - Rum çatışması gerçekleştirilmiştir. İngiliz emperyalizminin «böl ve yönet» politikası burada rolünü başarı ile oynamıştır. Bu amaçla, İngiliz sömürge yönetimi adına sağcı EOKA gerillalarına karşı çarpışmak üzere yüksek maaşlı Türk komandolar yazılmış, sonradan TMT'yi oluşturacak

olan Volkan adlı Türk yeraltı örgütü üyelerine büyük para karşılığında Rum EOKA'cılar vurdurulmuştur.

Kıbrıs adasında yüzyıllar boyunca barış içinde birarada yaşamış olan Türk ve Rum halkları arasında düşmanlığın körüklenmesinde Rum sağ yeraltı örgütü olan EOKA ile Türk Mukavemet Teşkilâtı TMT'nin rolleri büyük olmuştur. Liderliklerini Grivas ile Denktaş'ın yaptıkları bu iki örgüt, biryandan «Enosis» ve «Taksim» gibi aşırı milliyetçi ve gerçeklerden uzak fikirler peşinde koşarken bir yandan da İngilizlerin Kıbrıs halklarını ayırma isteğine hizmet ediyorlardı.

İlk Türk Tezi ve Sonrası

Yunan milli burjuvazisinin Enosis (adanın Yunanistan'a ilhakı) kampanyasına karşı Türkiye burjuvazisi, «Kıbrıs Türktür, Türk Kalacaktır» tezi ile karşı çıkmış ve böylece Kıbrıs konusunda ilk Türk tezi ortaya atılmıştır. Bu sırada sermaye çevrelerine yakın Türk basınının kamuoyunu kışkırtıcı yayınları, Türk - Yunan ilişkilerini baltalayarak milliyetçi duyguları körüklüyordu. Bunlara paralel olarak 6/7 Eylül 1955 olayının düzenlenmesiyle, Kıbrıs sorunu artık Türk kamuoyuna mal edilmişti. 1956 yılı sonunda İngiltere son çözüm yolu olarak adanın taksimini ortaya atmış, ayrılıkçı politikanın uzantısı olan bu görüş Yunanistan tarafından reddedilirken, Türkiye başbakanı Menderes tarafından benimsenmişti. Artık Kıbrıs konusunda ikinci resmi Türk tezi için Türkiye'nin her ilinde «Ya taksim, ya ölüm» mitingleri düzenlenmekteydi.

Amerikan emperyalizminin dümen suyundaki o dönemin Türk ve Yunan hükümetleri, NATO'nun güney doğu kanadında barışın devamı ve Amerika'nın askeri - ekonomik yardımlarının sürdürülmesi için, bu dönemde savaşa girmek istemiyorlardı. Aralık 1958'de iki ülkenin dışişleri bakanları Zorlu ve Averof, Paris'teki NATO toplantısında, sürdürülmekte olan Türk - Yunan görüşmelerinin devamına karar verdiler. Altı gün sonra EOKA adada sürdürdüğü tethişi durdurdu. Yedi hafta sonra da, politik bir çözümle, Kıbrıs Cumhuriyetinin temelleri atıldı. Amerikan ve İngiliz emperyalizmi, NATO'nun da Kıbrıs'ta söz sahibi olmasını sağlayacak anlaşmalar hazırlamıştı. Görüşmeler sonunda Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin garantör olduğu Zürih ve Londra anlaşmaları imzalandı. Sözde, ada halklarına barış getirecek olan bu anlaşmalar, aslında dengesizlik yaratarak halkları bütünlendirmekten uzak, tutucu bir nitelik taşıyordu. Bu anlaşmalarla kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan ve Türkiye ile ilişkili, toprakları üzerinde egemen İngiliz üsleri barındıran, yarı bağımlı bir devlet haline geliyordu. Fakat İngiltere, Yunanistan ve Türkiye on yıldır kendilerini uğraştıran Kıbrıs sorunundan kurtulmuşlar, yeniden dostluklarını geliştirmek ümidi içindeydiler. Ne var ki, anlaşmaları imzalayan hükümetlerden ikisi düşmüş, Makarios'un Londra'da başaramadığı, nüfusun % 20'sini oluşturan Kıbrıs Türklerine geniş haklar ve garanti veren anayasayı değiştirme çabaları, Türkiye ve Yunanistan'ı, azınlık hükümetleri ile politik kriz içinde yakalamıştı. Makarios sonradan yaptığı açıklamalarda Zürih ve Londra Antlaşmalarını sırf taksimi önlemek için imzaladığını söylemiştir.

Ortadoğu'da halk kurtuluş savaşları ile emperyalist çıkarların tehlike-

ye düştüğü bir dönemde, Rum toplumuna zorla kabul ettirilen Zürih ve Londra antlaşmalarının uygulanmaya başlanmasından sonraki üç yıllık süre, bu antlaşmaların Kıbrıslılar yararına yeniden düzenlenmesi gerektiğini ortaya koymuştu. Antlaşmalardan beklendiği gibi iki toplum birbirinden ayrılmış ve Kıbrıs halklarının bütünlüğü önlenmişti. Bu durum emperyalist güçlerin isteğine uygundu.

İki toplum arasındaki yapay düşmanlığı artırmak için yapılan sistemli çalışmalar yanında, Türk toplumunda TMT, Rum toplumunda ise EOKA silâhlandırılıyordu. 1958'lerde başlatılan, gençliğin askeri eğitim amacı ile Türkiye'ye gönderilmesine devam ediliyor; «Türk'ten Türk'e» kampanyası sürdürülmeye çalışılırken, Rumdan alış veriş yapan Türkler TMT'liler tarafından dövülüyor, Rumdan aldığı malı Türk halkına fahiş fiyatlarla satan Türk sermyedarları Rum burjuvazisi ile kıyaslanabilecek bir düzeye ulaştırılmak isteniyordu. Böylece, emperyalizmin ekmeğine yağ sürülecek toplumlara arasındaki dengesizlikler daha da yoğunlaştırılmış oluyordu.

1961 yılında «Cumhuriyet» adı ile çıkmaya başlayan haftalık bir Türk gazetesinin kurucuları olan iki ilerici Türk avukat, sonradan Kıbrıs Türk Halk Partisini kurmuşlar, yapıcı olmayan Türk liderlerini eleştirmeye başlamışlardı. Kısa bir süre sonra, toplumlar arası ayrılığı sağlamak için Rum kesimindeki Bayraktar camiine TMT tarafından konulan bombanın patlaması olayının bir tertip olduğunu, gerekirse faillerini gazetelerinde açıklayacaklarını duyuran iki avukatın maskeli meçhul kişilerce öldürülmesi olayı, Kıbrıs Türk halkı arasında huzursuzluk yaratmıştı.

Silâhli Çatışmalar Başlıyor

Halkların birbirine düşürülmesi yönünde yapılan çalışmaların oluşturduğu birikim, Makarios'un Anayasasının düzeltilmesi ile ilgili önerilerinin reddedilmesiyle, iki toplumu silâhli çatışmaya sevkeden patlamaya yol açmıştır. 21 Aralık 1963'te başlayan toplumlar arası çatışmalar, iki topluma da can ve mal kaybı getirmiş, binlerce Kıbrıslı evlerini terketmek zorunda kalmıştır. Böylece sağlanmak istenen bölgesel, fiziki ayrılık da kısmen gerçekleştirilebilmiştir.

Aralık çatışmalarından sonra hükümetteki görevlerine katılmayarak, devlet yönetiminden uzaklaşan Türk bakan ve milletvekilleri, 1967 yılı sonunda «Geçici Kıbrıs Türk Yönetimi» ni ilân ettiler. Bugün Kıbrıs yüzölçümünün ancak % 10 kadarını oluşturan Türk bölgeleri, altısı büyük olmak üzere toplam 73 yerleşme merkezinden meydana gelmektedir. Adanın ekilebilir topraklarının % 30'u Türklere ait olduğu halde, halen Türk toplumunun yönetimindeki ekilebilir toprakların tüm Türk bölgelerine oranı % 17'den fazla değildir. Yönetiminde ne bir liman, ne de bir havaalanı bulunan Kıbrıs Türk Yönetimi, Zürih ve Londra Antlaşmalarını halâ tanıdığını, Türk bakanların eksikliğinde alınan hükümet kararlarının geçersiz olduğunu iddia etmektedir. Toplumlar arası çatışmalar arabulucu pozundaki BM askerlerine ada kapılarını açarken, Türkiye ile Yunanistan'ın Kıbrıs'taki etkisini de yeniden artırıyordu. Böylece Kıbrıs'ın İngiliz üsleri dışındaki toprakları da NATO'nun kontrolüne verilmiş oluyordu. Rum ve Türk toplumları arasındaki anlaşmazlıklar bu açıdan incelendiği zaman, Kıbrıs'taki emperyalist oyunlar büyük bir açıklık kazanmaktadır.

Emperyalizmin, Doğu Akdeniz'de «Batmaz uçak gemisi» olarak nitelediği Kıbrıs adasında barışın sürekli olarak engellenmesinin nedenlerini araştırırken, Kıbrıs Cumhuriyetinin devlet yapısı sorununa bir çözüm yolu bulunmasında, Kıbrıs halklarına dıştan çeşitli çözüm yollarının kabul ettirmek istenmesi ilginç bir durum yaratmaktadır.

Son Durum

Başbakan Ecevit'in Kıbrıs sorununun çözümü için üçüncü Türk tezi olan federasyonu düşündüğünü yeniden açıklaması, toplumlararası görüşmelerin sonuca ulaştığı şu günlerde görüşmelerin kesilmesine yol açmıştır.

Kıbrıs'ta, İngiliz toprağı sayılan hava üstlerinin varlığı Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlık, egemenlik ve üniter devlet esaslarına ters düşerken, Kıbrıs Türkleri'nin yerleşimleri için ayrı bir egemen bölge yaratılması halinde, Kıbrıs'ın bir «Devlet» olmaktan çıkacağı muhakkaktır. Bu durumda adanın her tarafında dağınık olarak yaşamakta olan Türkler arasında bir nüfus aktarması olmasa bile, şövenist, ayrılıkçı ve uzlaşmaz bir tutum içinde olan Kıbrıs Türk Yöneticilerinin ileride Kıbrıs'ın taksimine yol açacak Kıbrıs Türk devletliğini ilân edebilecekleri düşünülebilir. 1963 öncesinde Kıbrıs Rumları ile eşit şartlar altında yaşayan Kıbrıs Türkleri, çarpışmalar sonucu yaratılan bölgeleşme ile ekonomik yönden çok zor bir duruma düşürülmüşlerdir. Sosyal sigorta haklarından yoksun Türk öğretmen ve memurları, Rum kesimindekilerden % 78 oranında düşük ücret almaktadırlar. Toplum sürekli olarak ekonomik ve politik açılardan Türkiye'ye bağımlı tutulmuş, her yıl gönderilen on milyon sterlin de Kıbrıs Türk toplumunu tüketicilikten kurtarıcı yatırımlara harcanmamıştır. 12 bin kişilik işçi ordusunun 9 bininin Rum kesiminde çalışması bunu kanıtlayıcı niteliktedir. Ekonomik ve politik bağımsızlıktan yoksun bir toplumun Kıbrıs'ta bulunması emperyalist devletlerin Orta Doğudaki çıkarları bakımından çok yararlıdır. Kıbrıs Rumları faşist Yunan cuntasına demokrasi dersleri verirken, doğrudan doğruya Türkiye'nin kontrolünde bulunan Kıbrıs Türklerinin önemli bir kısmı ise, Amerikan emperyalizminin çıkarlarını savunacak bir statünün kurulmasında bir koz olarak kullanılmaktadır. Bu durumun devamı için emperyalistlerin yerli işbirlikçileri, «Sırf anlaşma olsun diye anlaşmalara imza atmayacağız» demektedirler. Gün geçtikçe biriken sosyal ve ekonomik sorunları çözümlenmeyi başaramayan Kıbrıs Türk yöneticileri, her türlü ilerici düşünceye açık olan Türk halkında yeniden uyanan muhalefeti saptırmak için Kıbrıs Türk İslâm Cemiyeti, Kıbrıs Türk Milli Ülkü Derneği gibi gerici ve faşist kuruluşları desteklemekte; basın - yayın yoluyla halkı şöven milliyetçilikle şartlandırmaktadırlar. Şubat 1973 Cumhurbaşkanı Yardımcılığı seçimlerinde, Kıbrıs Türk toplumunun tek siyasi partisi olan Cumhuriyetçi Türk Partisini rakip olarak dahi göremeyen Denктаş yönetiminin, CTP adayını saf dışı etmek için uyguladığı antidemokratik yollarla başa geçişi bilinen bir gerçektir. Kıbrıs'ta yaşayan Türk ve Rum halklarının ayrılmasından yana olan Denктаş yönetiminin, başa geçmek için neler yaptığı ve ileride neler yapacağı açıkça ortadadır. Yıllarca küçük bir zümrenin ve Amerikan emperyalizminin çıkarları gereğince uyutulmaya çalışan Kıbrıs Türk halkı, Kıbrıs gerçekte-

rine aykırı olan federal devlet tezini barışçı bir çözüm yolu olarak görmemektedir. Siyasi gözlemcilere göre, Amerika altı aya kadar açılması beklenen Süveyş kanalının açılmasından önce Kıbrıs sorununun çözümlenmesini istemektedir. Gözlemcilerin değerlendirmelerine göre, Süveyş kanalının açılması yeni şartlar yaratacak, özellikle Hint okyanusundaki Sovyet gemilerinin faaliyetleri artacaktır. Bundan dolayı Pentagon, Kıbrıs'ın rakip bloklar arasındaki durumunun açıklığa kavuşmasını istemektedir. Doğu Akdeniz'de, Kıbrıs, Lübnan ve Suriye üçgeni içinde Kıbrıs'ın önemli bir rol oynaması nedeniyle Amerikalılar bu önemli faktörün durumunun belli olmasını istemekte, yine gözlemcilere göre önümüzdeki ayların Kıbrıs için karar ayları olacağı bildirilmektedir. Kıbrıs konusunda, önümüzdeki günlerin birçok olaylara gebe olduğunu unutmamak ve Kıbrıs sorunundaki emperyalist oyununu iyi kavramak gerekir.

28 Mart 1974

● Millet Meclisi'nde Genel Af teklifinin tümü kabul edilerek maddelere geçildi.

● NATO manevrası sırasında Türkiye ile Yunanistan arasında yönetime ilişkin anlaşmazlık çıktı. Ancak Türk hava kuvvetleri Ege'de atış tatbikatına devam ettiler.

● Yunanistan'ın Osmanlı İmparatorluğundan bağımsızlaşmasının 153. yıldönümü Türkiye aleyhine bir kampanya ile ve faşist cuntanın sahneye koyduğu silâh ve güç gösterileriyle başladı.

● Türk Sanayici ve İşadamları Derneği'nin düzenlediği ve sermaye içinde görüş ayrılıklarına sebep olan toplantının

ertelenmeyeceği bildirildi.

■ AET ile Türkiye arasındaki Berlin toplantısı Türkiye'nin umduğu garantiler verilmeden ve tam bir anlaşma sağlanmadan bitti.

● Irak hükümetinin Kürt İsyanını şimdilik tümüyle bastırdığı haber veriliyor.

● Türk-İş, 1974 Ağustosuna kadar bitmesi beklenen 450 bin işçiyi kapsayacak büyük toplu sözleşmelerde izlenecek stratejiyi tesbit etti: Ücret artışları fiyat artışlarının üstünde tutulacak...

● Ticaret Bakanlığı, tarım kredilerinin dağıtımında güçlük çıkaran noktaların çiftçi lehine değiştirildiğini açıkladı.

29 Mart 1974

● Uzlaşma ihtimali belirmesiyle Çapa kliniklerinde sağlık işçilerinin sürdürdükleri direniş sona erdi.

● İşçileri Bakanlığı'nın biranın ruhsatsız yerlerde satılmasını yasaklaması üzerine Özel Sektör Bira Sanayii Temsilcileri biranın gıda maddesi olduğunu, alkollü içki sayılmayacağını ileri sürdüler.

● Siyasetlerin, Yunanistan'a Kıbrıs konusunda bir nota verdikleri açıklandı.

● Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat, Orta-Doğu savaşıyla ilgili bazı açıklamalar yaparken Sovyetleri suçladı, Sovyetlerden kopma eğilimini resmen ortaya koydu.

● Kissinger ABD ile Avrupa arasındaki çekişmeleri «aile kavgası» olarak niteledi.

- PTT Adana ve Ankara işyerlerinde kademeli olarak başlatılan grev, Adana'da, başladığından 4 saat sonra İş Mahkemesi kararıyla durduruldu. Ankara'da devam ediyor.
- Adana'nın Haruniye ilçesindeki Düziçi öğretmen okuluna ve bir ortaokula orak çekiçli bayrak asanların, Atatürk büstünü

yılmaktan da yargılanan üç «sağcı» olduğu anlaşıldı.

- Bütçe görüşmeleri sırasında Tabii Senatör Ahmet Yıldız ve Suphi Karaman tarafından MIT eleştirildi ve yeniden düzenlenmesi istendi
- Kissinger'in Moskova gezisinin başarısız olduğu söyleniyor.

- Adalet Bakanı MSP'li Kazan, «Af her türlü engellemeye rağmen mutlaka çıkacak» dedi.
- PTT Grevi Ankara'da sürüyor.
- Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç, «12 Mart'tan sonra DİSK'in kapatılmasına biz mani olduk» dedi.
- «Duty Free Shop» işletmecileri büyük gazetelerde yayınladıkları yarım sayfa duyurularla

Gümrük ve Tekel Bakanı'nı suçladılar ve iddialarını ispata çağırdılar.

- Erbakan Bütçe Komisyonundaki 142. maddeler fikri suç saymayacak eleştirileri cevaplandırırken, «141 ve hale gelecek» dedi.
- Büyük toplu sözleşmeler için ortak politika tesbit etmek üzere işverenlerin de, önümüzdeki günlerde toplanacakları açıklandı.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI'NA YÖNELTİLEN TEHDİTLER

Tekel Bakanı'nın sigara kaçakçılığı ile ilgili açıklamalarından sonra, önce gümrük kapılarında, hava alanlarında gümrüksüz satış yapan «Duty Free Shop» işletmecileri; daha sonra da TIR kamyonlarını işleten «Uluslararası Nakliyeciler Derneği» mensupları, açıklamadan çok tehdit ve meydan okuma havası taşıyan yarım sayfalık ilânlar yayınladılar.

Bu ilânlardan da anlaşıldığına göre, gerek Duty Free Shop'ların gerekse TIR kamyonlarının ardında Türkiye'nin birkaç büyük sermaye grubu bulunmaktaydı ve özellikle AP'li basın da boy hedefi haline getirilmiş olan Gümrük ve Tekel Bakanı hedef alınıyordu. Duty Free Shop'cuların ve nakliyecilerin ilân - açıklamalarını sermayenin baskılarına örnek bir belge olarak yayınlıyoruz.

TEKEL BAKANINI İSPATA ÇAĞIRIYORUZ

Gümrük ve Tekel Bakanı Sayın Mahmut Türkmenoğlu 26.3.1974 tarihli gazetelerde, peşin hükümler içinde düzen değiştirme arzusunu ifade edecek tarzda, tek yönlü memleket döviz ve vergi gelirlerine ihtiyacı olmadığını ifade ile Duty Free Shop'ların kaçakçılık yaptıklarını iddia ederek hepsinin kapatılacağını beyan etmiştir.

Şu anda memleketimizin muhtelif sınır kapılarında faaliyet gösteren bu mağazaların bağlı oldukları 4 firma, Sayın Bakanın ifade ettiği gibi kaçakçılık değil, memleket yararına bir hizmet gördüklerini kamu oyuna arzederler.

Duty Free Shop'lara malın gelişinden satıldığı ana kadar bütün muameleler gümrük kontrolünde bulunduğu ve satılan mallara ait antrepoların anahtarları da kendi Bakanlığına mensup yetkililer elinde olduğuna göre Duty Free Shop'ların asla bir kaçakçılık müessesesi olamayacağını bizzat Sayın Bakanın ve efkârı umumiyenin bilmesinde faydalar vardır.

Senelerden beri yakalanan kaçak malların Doğu Bloku ve Arap ülkelerinden yurda sokulmakta olduğu bizzat Sayın Bakan ve efkârı umumiye tarafından çok iyi bilinmektedir.

1. Uçak sanayii inkişaf ettikçe yolcu adedinin çoğaldığı görülen Avrupa Hava limanlarında Duty Free Shop'lar açılmış ve belki 20 seneden beri memleketleri için büyük döviz kaynağı olmuştur. Bu fikir ilk olarak 1965 senesinde Türkiye'ye getirilmiş ve ilk olarak iki beynelmilel hava limanımızda başlayan bu satış mağazaları bilâhare görülen büyük faydası nedeni ile diğer gümrük kapılarımızda açılmıştır.
2. Sayın Bakan, bakan koltuğuna oturduğu günden beri çeşitli vesilelerle yaptığı beyanatlarda özel sektörü haksız olarak kötülemiştir.
3. Bu konuda çalışmakta olan 4 firmanın memlekete yaptığı hizmetler aşağıdaki gibidir :
  - a) 11.000.000.— \$ tutarında döviz yurda getirmişlerdir ve bu döviz tutarının % 80'i Türkiye'den transit geçen yolculardan elde edilmektedir.
Her yıl % 50 oranında artmakta olan bu ilâve döviz geliri, Duty Free fiyatlarının diğer memleketlerden düşük tutulması ile sağlanmıştır.
  - b) Bu firmalar memlekete 54.141.000 TL. tutarında Kurumlar ve Stopaj vergisi ödemişlerdir.
  - c) Bu 4 firmada 330 adet personel çalışmakta ve her aile 4 kişi düşünülürse 1320 aile ferdî bu firmalardan geçimini sağlamaktadır.
4. Şirketler adına gelen bütün içki ve sigara kasalarının üzerine firma damgası vurdurulmaktadır. Bugüne kadar yakalanan kaçak sigaraların hiçbiri üzerinde bu damgalar görülmemiştir. Bu husus Tekel Genel Müdürlüğüne de yakinen bilinmektedir.
5. Bugün Merkez Bankamızda 2 milyar dolar döviz stoku var diye döviz getiren işleri baltalamanın Hükümet politikamızla da telif edilemeyeceği görüşündeyiz. Zira bu sene ithal edilecek buğday, demir, şeker, mensucat ile ilgili sentetik maddeler için harice 300 - 400 milyon dolar gidecektir. Buna ilâveten petrol ve sanayinin ihtiyacı olan hammadde için harcanacak döviz hesaplan-

cak olursa mevcut rezervlerimizin de kısa zamanda eriyeyeceği kolayca anlaşılır.

Özel sektörün her yaptığı işte, ödediği vergi dolayısıyla, en büyük ortağı Devlettir. Hiç kâr dağıtmayan Şirketler Kurumlar, Stopaj ve Mali Denge vergisi olarak % 45 vergi ödemektedirler. Kâr dağıtılırsa bu miktar % 70'e kadar çıkar.

6. Sayın Bakan 27.3.1974 tarihli gazetelerde kaçakçılığın önüne geçmek için yeni bir sistem bulduğuna dair bir beyanat vermiştir. Şimdiye kadar yapılan tecrübelerle göre kaçakçılığın önüne hiçbir polisiye tedbir ile geçilememiştir. İkramiye dağıtılmakla da önüne geçilemez. Tek ilâcı ekonomik tedbirlerdir.
7. Tekel İdaresi ticari anlamda yabancı içki, sigara ve kahvelerin satışını özel sektörün yaptığı gibi idare edemez. İçinde bulunduğumuz demokratik rejim devam ederse bu memleketin kalkınmasında Devlet ve Özel Sektör elele vererek çalışacaktır.

Tekel İdaresinin bu işi daha iyi yapacağı kanaati var ise, bu takdirde Tekel'in yanında özel sektörün de faaliyetine müsaade edilmelidir.

Sosyal Adalet fazla kazandıktan fazla vergi almak suretile temin edilir. Meclise sunulan yeni bütçede vergi gelirlerinden 65 milyar elde edileceği hesaplanmıştır. Bunun içinde özel sektörün Kurumlar ve Gelir vergisi çok mühim bir yekûn teşkil etmektedir. Kazanırsa bu vergiyi öder, kazanmazsa ne öder?

8. Tekel'in öncelikle yapması gereken işleri vardır :
  - a) İmal edilen sigaranın kalitesi bozuk ve ihtiyaca kâfi gelmemektedir. Her ay binlerce paket kaçak Amerikan sigarası Türkiye'ye girmektedir. Amerikan sigarası için memleketin her döviz kaybı takriben 15 milyon dolardır. Birçok Doğu Bloku ve Arap ülkeleri bu işten yüzbinlerce dolar kazanmaktadırlar. Bu paralarla her iki senede bir mükemmel bir sigara fabrikası yapmak mümkündür. Türkiye'de vatandaş aradığı sigarayı bulamadığı için Amerikan sigarasına alışmış vaziyettedir. Bu işin halli için birada, kibritte ve tuzda olduğu gibi devlet vergisini almalı ve devletle birlikte özel sektör de sigara imal edebilmelidir. Bu suretle kaliteli ve kâfi miktarda sigara imal edilecek ve kaçakçılık önlenecektir.
  - b) Çaykur'un senelik zararının 900 milyon lira olduğunu 20.3.1973 tarihli gazeteler yazdı. Bu büyük zararın telâfisi veya asgariye indirilmesi için yoğun bir çalışma yapılmalıdır.
  - c) Devletin yapıp sattığı kibritin her kutusunda 10 kuruşa yakın zarar vardır. Bu meselenin de tetkiki icap eder.
9. Avrupa ülkelerinde Duty Free Shop'lar özel sektör tarafından idare edilmektedir. Hatta Romanya'daki bir sınır kapısında bir Türk firmasına Türk mamullerini satması için izin ve yer verilmiştir.

Duty Free Shop İşletmecileri

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANINI AÇIKLAMAYA DAVET EDİYORUZ

Sayın Gümrük ve Tekel Bakanı Mahmut TÜRK MENOĞLU'nun bakanlığı ile ilgili her meselenin basına ulaştırılması anında, ısrarla T.I.R. Kamyonlarının sigara kaçakçılığı yaptığı konusundaki açıklamalarını biz Türk Nakliyecileri olarak hayretle karşılamış bulunmaktayız.

Her türlü kanuni olanaklara sahip bulunan Sayın Bakanın, uluslararası kara nakliyatı yapan Türk Firmalarını, genellikle itham altında buldurması her halde ne kendilerinin ne de diğer devlet görevlilerinin hakkı olamaz. Bu bakımdan kaçakçılık var ise, ilgililerin bunu önleyememe aczlerini bir takım yuvarlak ve gerçek dışı lâflarla ekonomimize büyük katkısı olan şerefli Türk Karayolu Nakliyeciliğine yükleme çabası, yanlış bir tutum ve zihniyetin hazin örneklerinden biridir.

Sayın Bakan, olay ve isim bildirerek sözlerini kesin bir açıklığa kavuşturmalıdır. Bilemediğimiz kanun dışı olaylar var ise, Uluslararası Nakliyeciler Derneği olarak Sayın Bakana ve diğer ilgililere her türlü yardıma hazır olduğumuzu önemle belirtmek isteriz. Bu gerçek noktadan başlamak üzere :

1 — T.I.R. «Milletlerarası Kara Nakliyatı Sözleşmesi» bünyesinde Avrupa ülkelerinin 50.000'i aşkın vasıtası mevcutken, Türk Nakliyecileri olarak yukarıdaki rakama 900 civarındaki treyler ile iştirak etme noktasının henüz başındayız.

2 — Bütün dünyada ilerleyen nakliye tekniği sonucu karayolu ulaşımı büyük önem kazanmakta, kapıdan kapıya taşıma ile sanayi ve tarım kollarında büyük hizmetler ifa etmektedir. Ülkemizden kısa bir örnek alırsak, 900 adet civarındaki vasıta sayısı (1973 senesi içinde) ülkemize 30 Milyon Dolar'ı aşan efektif döviz ve döviz tasarrufu karşılığı gelir sağlamıştır.

3 — Yeni yeni gelişmekte olan Türk Karayolu Nakliyeciliğinin şefkatli bir bakıma, hassas bir devlet teşvikine ihtiyacı vardır. Süratli bir aşama içinde görmekte gurur duyduğumuz ihracatımızın ve sanayileşmemizin paralelinde tutulması gereken karayolu nakliyeciliğimizin sayısız dertlerine çare bulunması icabederken, kanunların ve konuya karşı devlet ilgisizliğinin boşluklarından faydalanarak faaliyet gösteren bazı firmaların karıştığı kaçakçılık olaylarından bütün Türk Karayolu Nakliyeciliğini mesul gösterir tarzda konuşmak, Gümrük ve Tekel Bakanlığı makamı ile bağdaşmamaktadır.

4 — Ülkemizde dev sermayelerle kurulmuş ve kurulmakta olan uluslararası treyler filolarının kaçakçılık töhmeti altında bırakılmasının ne derece doğru olduğu ve süratle gelişmekte olan karayolu nak-

liyeciliğini hangi noktada engelleyeceğinin takdiri muhterem kamuoyunundur.

5 — Bu uğraşı ve zorluklar içinde biz Türk Uluslararası Karayolu Nakliyecileri olarak Sayın Gümrük ve Tekel Bakanından sigara kaçakçılığı yapan Türk Nakliyecilerinin en kısa zamanda kamuoyuna açıklanmasını ve T.I.R. tezkiyelerinin derhal iptalini, uluslararası karayolu mesleğinden geçimini sağlamakta olan 15.000 civarındaki vatandaşın kişisel ve mesleki şereflerinin korunması yönünden önemle rica ediyor ve durumu muhterem kamuoyuna saygı ile duyuruyoruz.

Uluslararası Nakliyeciler Derneği

Ankara Ekspres
Benek
Bergama
Contex
Egeman

Ernak
Er - Şen
İstanbul Nakliyat
Koşaroğlu
Movas

Özvarnalı
Selamoğlu
Transural
Türkspet
Urallar

2 Nisan 1974

● Siyasi hakların iadesi için Anayasa değişikliği Meclis'teki 356 Milletvekilinin 353'ünün olumlu oylarıyla kabul edildi.

● İçişleri Bakanı, bazı tahrik olayları ve orak çekiçli bayraklar asılmasıyla ilgili olarak yaptığı açıklamada, «Bir kısım grupların yüzde yüz karşısında oldukları düşünce ve ideolojilerin lehinde yazı, pankart, afiş ve beyanname dağıttıkları, daha sonra da bu fikir ve ideolojilere karşı gösteri yapmak istedikleri ve yaptıkları, eseyle tesbit ve müşahade edilmektedir» dedi ve huzur bozanların hangi fikre sahip olurlarsa olsunlar karşılarında

devletin tarafsız gücünü bulacaklarını söyledi.

● PTT grevinin İş Mahkemesi kararıyla Ankara'da da durdurulması üzerine, Halil Tunç grevci işçilerle konuştu ve PTT işçileri işlerinin başına döndüler.

● Türk Yunan ilişkilerinin kritik safhaya girdiği ve Yunan cuntasının kışkırtmalarıyla başlayan Türkiye aleyhinde kampanyanın yoğunlaştığı bildiriliyor.

● Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği'nin toplantısı'na İstanbul, Eskişehir, Adana Sanayi Odaları ve diğer bazı özel sektör kuruluşları katılmadı. Toplantı sönük geçiyor.

PTT GREVİNİN BEKLENMEYEN SONUÇLARI

PTT işçilerinin 30 Mart sabahı başlattıkları grev bir çok çevrede Türk İş'in yeni hükümeti yıpratmak amacıyla el altından tezgahladığı düzmece grevlerden biri olarak yorumlandı. Nitekim, hükümet yanlısı kesimler greve karşı çıktılar hatta «kanunsuz grev» deyimini bile kullandılar.

Grevlere Halil Tunç'un alışılmamış bir biçimde sahip çıkması, öteyandan grevi örgütleyen ve sürdüren Yeni Haber İş Sendikasının yönetici küğünün siyasi eğilimleri bu görüşlere haklılık kazandıracak gibiydi. Ancak olaylar umulduğu gibi gelişmedi, Türk İş'in başka hedeflere

yöneltmek istediği PTT grevi, PTT işçilerinin yeni ve önemli haklar elde ettikleri «başarılı bir demokratik direniş» niteliği kazandı ve öyle sona erdi.

Grev ilkin 30 Mart Cumartesi sabahı Adana ve Ankara'da 1800'ü aşkın işçinin katılımıyla başladı. Adana İş Mahkemesi, gre-

vin başlangıcından beş saat sonra «kanunsuz» gerekçesiyle durdurma kararı aldı. Ankara grevi ise yayılarak sürdü, Yeni Haber İş Sendikası, bu arada bir yandan İstanbul'daki PTT işçilerinin direnişe hazır olmalarını istiyor, bir yandan da İzmir'deki PTT işçilerinin işi yavaşlatmalarını örgütlüyordu. Yeni Haber İş Sendikasının sert bir dille tehditler savurduğu bu günlerde henüz Türk İş, işin içinde yoktu ve tavrını belli etmiyordu.

1 Nisan Pazartesi günü Ankara 6. İş Mahkemesi de grevi durdurma kararı aldı. Ancak Yeni Haber İş Sendikası grevleri savundu ve «direnişe devam etmeye kararlı olduklarımızı» açıkladı. Grev giderek siyasal bir nitelik kazanıyor ve CHP hükümetini ciddi olarak sıkıştırıyordu. Halil Tunç işte tam bu dönemde, 2 Nisan günü devreye girdi. Gürültülü bir şekilde «PTT işçilerini ve Yeni Haber İş Sendikasını sonuna kadar ve bizzat destekleyeceğimi» açıkladı. Aynı günlerde CHP destekçisi çevreler de PTT işçilerinin yıllardan beri süregelen ve yılan hikayesine dönmüş işçi - memur ayırımından doğan «haklı» grevlerini mahkum etme çabası içine düştüler. Tutarsız bir flicilik anlayışının yönlendirdiği bu çevreler, grevi «kanunsuz» olarak niteliyor ve CHP hükümetini yıpratmaktan öte anlam ve amaç taşımadığını söylüyorlardı.

Oysa PTT işçilerinin «memur mu işçi mi» sayılmaları gerektiği konusundaki tartışma taa AP zamanına uzanmaktaydı. Son olarak Yüksek Hakem Kurulu kararıyla işçi sayılmaları kararlaştırılan PTT işçileri, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin bu kararı bozması üzerine huzursuzluk içine girmişlerdi. Grevlerin işçiler açısından gerçek amacı da bu idi. Nitekim grev sonunda, PTT işçileri bu istekleri doğrultusunda oldukça önemli adımlar attılar ve yeni Hükümet'ten kopardıkları tavizlerle, yapılacak yasa değişikliklerinde PTT işçilerinin «işçi» sayılmalarını hemen hemen garantilediler.

Halil Tunç'un Tutumu

PTT işçilerinin haklı direnişine Halil Tunç belirgin bir politik hesapla sahip çıktı. Yeni Haber İş Sendikasının niteliği de aynı hesabın sendika tarafından da yapılmış olduğunu anlatacak açıklıkta, ancak grevler sonuçlarıyla gerek Tunç'un, gerekse sendikanın hesaplarını aştı ve onlar açısından beklenmedik sonuçlara ulaştı.

Tunç bir yandan «kanunsuz da olsa» grevi desteklemekle işçi çevrelerinden prim toplamış, bir yandan da «grevin anlaşmayla çözümleneceğini. Türkiye'nin Şilli olmadığını» söyleyerek

muhtemel suçlamaları göğüslemek istemişti. Tunç'un bu hesaplarında bir ölçüde başarılı olduğu da söylenebilir. Ama hesap sonuna kadar tutmamıştır. Mahkeme kararları yüzünden resmen kaldırılan grev fiilen ve yer yer sürüp giderken, gerekli politik yatırımları yapmış olan Halil Tunç'un Yeni Haber İş yönetici kliğinin, «işbaşı yapılması ve gayri resmi direnişe son verilmesi» isteğini, PTT işçileri reddetmişler ve hükümetten somut vaatler istemişlerdir. Nitekim Tunç - Ecevit görüşmesinden sonra, hükümet uzlaşmaya razı olur bir havaya büründü. İşçiler «en kısa zamanda ele alınacağına söz» verilen işçi - memur ayırımı meselesinin, «işçi istekleri doğrultusunda çözüme bağlanacağına» ilişkin sözlü garantileri aldıktan sonra direniş fiilen de sona erdi.

PTT işçilerinin direnişinin de sosyal kanunlar bir ke-re daha doğrulanıyor ve gerek Tunç'un, gerek sarı sendikaların başka hedeflere yöneltmek istediği hat-ta başka amaçlarla başlatıldığı bir eylemde, silâh tersine dönüyor ve tetiği çekenleri vuruyordu. PTT grevleri işçileri için mükemmel bir eğitim olmuş, bilinçlenmelerine önemli katkılarda bulunmuş, üstelik sarı sendikaların - belki de umurunda bile olmayan haklar elde edilerek grev gerçek hedefine de başarıyla ulaşmıştır...

3 Nisan 1974

● Genel Af Kanunu Tasarısının maddelerinin görüşülmesine Meclis'de devam ediliyor. Görüşmeler sırasında kavga çıktığı için oturma ertelendi.

● Türk Sanayiciler ve İşadamları Derneği'nin toplantısı bitti. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonunun Ankara'da düzenlediği toplantıda

sermaye kesimi Hükümet konusunda kuşkularını dile getirdi.

Fransız Cumhurbaşkanı Georges Pompidou ağır bir hastalıktan sonra öldü.

● Türkiye - Yunanistan ilişkilerine değinen savunma bakanı Hasan Işık, «Müttefikler arasında silâh yarışı olmamalıdır.» dedi.

4 Nisan 1974

● 141 ve 142. maddelerin af kapsamına dahil olması CHP ve MSP Milletvekillerinin oylarıyla kabul edildi. Oturma olaylı geçti, kavga güçlüğüle önlemlendi.

● Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonunun genişletilmiş yönetim kurulu toplantısında, «İşverenlerin toplu sözleşmeler sırasında tam bir dayanışma içinde ücret artışlarına karşı koyacakları» bildirildi.

● Yunan basınındaki şoven milliyetçi ve saldırgan kampanyaya karşılık Türkiye'de bazı gazeteler de kamuoyunu tahrik çabalarını sürdürüyor.

● Türkiye'nin ekonomik büyüme hızı 1973'de yüzde 5.5 oldu.

● NATO'nun kuruluşunun 25. yıldönümü münasebetiyle Başbakan Ecevit bir demeç verdi. NATO'nun kuruluşu sessiz ve sönük bir şekilde kutlandı.

5 Nisan 1974

● Asgari Ücret Tesbit Komisyonu çalışmalarına başladı.

● Türkiye'de üç milyon işçinin sigortasız olduğu, hizmet akdiyle çalışanların ancak 1,5 milyonunu sigortalı olduğu açıklandı.

● AET'te, Yunanistan'ı ortaklıktan çıkarmanın hukuki formülü aranıyor.

● Yunanistan'ın ABD'ye ısmarladığı ilk parti Phantom savaş uçakları Atina'ya geldi.

Fiyatlar, ücretler ve asgari ücret

Aydın Engin

TÜİSTAV

Asgari ücretler yeniden tesbit edilmek üzere. Konuyla ilgili çeşitli kesimlerde yoğun bir tartışma var. İşçi kesiminin tümünde işe bir bekleme ve belirgin bir tedirginlik havası hakim. İşçi kesiminin tümünde dedik, çünkü asgari ücret sanıldığı gibi yalnızca yeni işçileri değil, işçilerin tümünü somut sonuçlarıyla çok çok yakından ilgilendiriyor.

Asgari ücret tartışmalarına katılan kesimlerin ise —özellikle sendikaların— konunun gerektirdiği ciddiyetle tartışmaya katıldıkları söylene-
mez. Çoğu sübjektif, bilimsel savunusu nerdeyse imkânsız yargılarla ko-
nuya yaklaşılmakta, «Asgari ücret iki misli olmalıdır!», «Asgari ücret üç
misli olmalıdır!» gibisinden, gayri ciddi, «Asgari ücret işçinin insanca ya-
şamasına elverecek oranda olmalıdır» gibisinden belirsiz ifadelerle dolu
görüşler, asgari ücret tartışmasını yönlendirmek istemektedir.

Bu yazıda kapitalist düzende genel olarak ücret, özel olarak asgari
ücret konusuna bir yaklaşım yapmaya çalışacağız.

Ücret Nedir?

Kapitalizmin ideologları, kılıf hazırlayıcıları sorunun cevabına farklı
yerlerden gelseler de bir noktada birleşmekte ve «Ücret, işçinin, kapita-
liste sattığı **emeğin karşılığıdır**» demektedirler. Nice ustalıklı laf cambaz-
lıkları ile örtülmek istenirse istensin, bütün burjuva ekonomistleri, ideo-
logları farklı söylenişlerle de olsa bunu tekrarlamaktadırlar. Ücret'in bilim-
sel tanımlanması nedir?

En kestirmesi ile : Kapitalist düzende ücret, işgücünün değerinin para
ile ifadesidir, yani işgücünün fiyatı'dır.

Görüşümüzü temellendirebilmek için bazı zorunlu açılımları da ekle-
yelim. İşgücünün değeri nedir? İşgücü nedir? İşgücünün değeri nasıl he-
saplanır?

İşgücü deyince, işçinin —insanın— kendinde varolan ve bir kullanım
değeri yaratırken kullanılan bütün fiziki, akli, biyolojik yeteneklerin, hü-
nerlerin, bilgilerin bütünü anlaşılır. Her insan'da farklı oranlarda da olsa
var olan bu yetenek, hüner, bilgi bütünlüğünün «meta»laşması için in-
san'ın —işçinin— bir dizi değişiklikleri yaşaması gerekmiştir. Bu değişik-
likleri kapsayan sürece, bilim, «emeğin özgürleşmesi» diyor. Buradaki öz-
gürleşme sözcüğü çift anlamlıdır. Bir yandan işgücünü satanın, «Kendi
işgücü üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilmesi» gerekir. Yani kölelik,
serflik, vb. gibi bağımlılıklar içinde olmamalıdır. Bir yandan da işgücü sa-
tıcısının satabilecek herhangi bir malı olmaması, mülkiyet bağından kur-
tulmuş olması gerekir. Yani «Kendi işgücüne gerçeklik verebilmek için
gerekli olan her şeyden yoksun bulunmalıdır».

Bu süreç tamamlanınca işgücü meta'laşır, işgücünü satan da modern
işçi haline gelir ve bu süreç bir ülkenin «kapitalistleşme süreci ile özdeş-
tir».

Kapitalizmde işgücü meta'laşmıştır dedik. Ancak bir özellik ve yal-
nız işgücü adlı metada bulunan bir özellik onu «diğer metalar kalabalığın-
dan» ayırır. İşgücünün bir **kullanım değeri** vardır ve yarattığı kullanım de-
ğerinin kendisi de bir «değer» kaynağıdır. Bu değer, işgücünün değerinden
büyüktür.

İşgücünün Değeri Nedir?

İşçi sınıfının bilimi işgücünün değerini, onun özelliklerini gözden ka-
çırmaksızın ve fakat, herhangi bir malın (meta'nın) değerini belirleyen ku-
rallarla saptar. Bu bir malın üretimi ve —tabii— yeniden üretimi için ge-

rekli iş zamanı ile belirlenir. İşgücünün değeri, kendisinde «maddeleşmiş» sosyal ortalama emeğin belli bir miktarını ifade eder.

İşgücü yaşayan bireyin ancak kendisinde varolabilir. İşgücünün varlığı —yeniden üretimi— işgücünün sahibinin hayatını devam ettirmesi, hayatını yeniden üretmesi demektir. Bağlarsak, işgücünün yeniden üretimi için gerekli iş zamanı, işçinin hayatını devam ettirebilmesi için gerekli tüketim araçlarının üretimi için gerekli iş zamanına indirgenir ve «işgücünün değeri işgücü sahibinin —işçinin— kendi varlığını devam ettirebilmesi için gerekli tüketim maddelerinin değeri kadardır».

İşgücünün Değeri Nasıl Hesaplanır?

İşçinin, işgücünü harcaması (çalışması), gücünde, dermanında, enerjisinde, kaslarında, sinirlerinde, vb... eksilmeye yolaçar. Bu eksikliğin yerine konması gerekmektedir. İşçinin, çalışma sürecini yarın yeniden tekrarlayabilmesi gerekmektedir. Buradan şu sonuç çıkmaktadır: İşçinin ihtiyacı olan tüketim maddelerinin miktarı, onun yarın yeniden işbaşı yapabilmesine ve bu yarınları tekrarlayabilmesine yetecek kadar olmalıdır.

Görülüyor ki diğer metallerden farklı olarak bu meta'nın (işgücünün) değeri saptanırken, işin içine bazı tarihi ve manevi faktörler giriyor. Çünkü işçinin «yarın yeniden işbaşı yapabilmesine yetecek» tüketim maddeleri miktarı o ülkenin coğrafi özelliklerine, sanayileşme düzeyine, yaşama alışkanlıklarına, o ülkede işçi sınıfının mücadelesinin ulaştığı güce ve düzeye bağlıdır.

Ancak «belli bir ülkede, belli bir dönemde, bir işçi için gerekli ortalama tüketim maddesi miktarı bellidir ve veri'dir».

Metallerde maddeleşmiş değer para ile ifadesi «fiyat» olduğuna göre, işgücünün fiyatı da, işçinin ihtiyacı olan tüketim maddelerindeki değer para ile ifadesine eşittir. Yani oldukça kaba bir özetle: ücret, işçinin yeniden işbaşı yapmasına yetecek zorunlu tüketim maddelerinin fiyat toplamına eşittir.

İşgücünün Değeri İle Fiyatı Arasındaki Farklılaşmalar

Genel olarak ücret konusuna yönelttiğimiz bu yaklaşımı tamamlamak için işgücünün değerinin her zaman işgücünün fiyatı ile örtüşüp örtüşmediğini de cevaplamalıyız.

Emeğin üretkenliğindeki, emeğin yoğunluğundaki ve işgünü süresindeki değişimler işgücünün değeri ile fiyatı (ücret) arasındaki farklılaşmalara yol açarlar. Kapitalizmin gelişmesi içinde ücretler sürekli bir düşme gösterirler. Çünkü teknolojik gelişme, kapitalistlerin emeğin yoğunlaşmasını sağlamak amacıyla geliştirdikleri yöntemler ve işgününden yasal ya da yasa dışı yollarla gerçekleştirilen calıntılarla işgününün uzatılması, işgücünün fiyatı üzerinde etkili olur.

Ancak biz burada da sekiz saatlik bir işgününde, belli bir teknolojik düzeyde yani üretkenlikte ve belli bir yoğunluktaki emeği veri olarak alabiliriz. Bu şartlar içinde işgücünün fiyatını belirleyebiliriz.

Ücret konusunda son olarak, ücret'i belirleyen en temel faktörün, iş-

çinin işgücünü yeniden üretebilmesi için gerekli tüketim maddeleri miktarı olduğunu belirtelim ve bu miktar'daki değişmelerin coğrafya, sanayileşme, gelişmişlik düzeyi gibi etkenlere ve temelde sermayenin baskısı ile işçi sınıfının mücadele gücü arasındaki nisbi ağırlığa bağlı olarak değiştiğini ekleyelim.

Asgari Ücret

Ücret konusundaki temel doğruları özel bir duruma indirgeyelim. İşçinin işgücünün hiç bir özel eğitim ile zenginleşmediğini, üstün hünelerle donatılmadığını, en basit niteliklerden ibaret olduğunu varsayalım. Bu nitelikte bir işçinin işgücünün fiyatı, kaçınılmaz olarak en düşük düzeyde olacaktır. Bu tanım Asgari ücret'in bilimsel tanımıdır.

Yani asgari ücret, özel bir hüner, özel bir bilgi ile donatılmamış ve donatılması gerekmeyen işgücünün fiyatıdır. Ancak «ücret» in değerini ve tabii alt - üst sınırını belirleyen ana kanun, asgari ücretin de alt sınırını çizer : «İşgücünün değerinin en alt sınırı, her gün elde edilmemesi halinde, işgücü taşıyıcısının, yani insanın, kendi yaşam sürecini yenileyemeyeceği bir mallar kitlesinin değeri ile, yani biyolojik olarak vazgeçilmesi imkânsız olan tüketim maddelerinin değeri ile belirlenir».

Nominal Ücret - Gerçekte Ücret

Kapitalizmin gelişmesinin ücretler üzerinde sürekli azaltma yönündeki etkisini ele almadan önce nominal (parasal) ücret ile gerçek ücret arasındaki ilişkiyi de görelim. Yukarıda sıralanan tanımlarda açıkça görülüyor ki ücret'in nominal miktarı ne olursa olsun esas ölçüt : **Gerçek ücret** tir. Bir işçinin eline geçen paranın miktarı değil, o para ile satın aldığı tüketim maddelerinin miktarıdır önemli olan. Hemen her zaman nominal ücret, gerçek ücretin üstündedir. Bu durum giderek burjuva ideologlara elverişli bir demagoji malzemesi de sağlar. Ancak biz temel ölçüt olarak «gerçek ücret» i almamız. Ücretle ve bu günlerde «asgari ücret» le ilgili tartışmalarda bu ölçüt'ün elden geçirilmemesi gerekir.

Nominal ücretlerdeki artış ne olursa olsun, bu gün Türkiye'de ücretler sürekli bir düşme eğilimi göstermektedirler. Ancak, asgari ücreti tartıştığımız bu yazıda belirtmemiz gereken bir başka önemli nokta daha var : Bu gün Türkiye'de toplam ücretlilere göre, asgari ücretle çalışanların oranında da sürekli bir artış gözlenmektedir. Gerçi elimizde 1973 Temmuz'unda 1.494.300'e ulaştığı bilinen sigortalı işçi sayısının ne kadarının asgari ücretle istihdam edildiğini gösteren bilgi yok, ancak bazı gözlemler yargımızı temellendirmeye yetecektir.

Teknolojik gelişme daha az hüner, daha az bilgi donanımı gerektiren bir istihdamı birlikte getirmektedir. Otomasyon geliştikçe işçinin yaratıcı nitelikleri gereksizleşmekte, denetçilik, nezaretçilik, mekanik bir hareketi tekrarlayıcılıktan ibaret istihdam yaygınlaşmaktadır. Bu gün Haydarpaşa - İzmit sanayi şeridinde, Safraköy, Çerkezköy sanayi bölgelerinde üretime geçen yeni işletmelerde üç beş yüksek nitelikli —gereğinde işveren tarafından yurtdışında kursa gönderilmiş— teknisyen ile, köyden henüz kopup gelmiş niteliksiz işçi yığınları istihdam edilmektedir. Makinala-

rını yenileyen, ya da tevsii yönüne giden fabrikalarda, kıdemli - hünerli, ustalaşmış, kalifiye işçiler çeşitli yollarla tasfiye edilmekte, yerlerine niteliksiz işçiler alınmaktadır.

Öte yandan 1973'de 1.650.000'e ulaşan işgücü fazlasının yolaçtığı yüksek işgücü arzı, işçiler arası rekabeti körüklemekte ve her zaman el altında «asgari ücretle çalışmaya can atan» bir işsizler ordusunu bulundurmaktadır. Özel sektörün bu nimeti (!) sonuna kadar kullandığını ayrıca belirtmeye gerek yoktur kanısındayız.

Ancak gerek nominal ücretlerle gerçek ücretler arasındaki farkın olumsuz yönde çoğalması, gerekse toplam işgücü içinde, asgari ücretle istihdam edilen işgücünün oransal artışı gibi önemli fakat ayrıntı sayılması gereken konular bir yana, biz Türkiye'deki asgari ücret konusuna geçmeden önce kapitalist düzende ücreti belirleyen ana kuralı bir kere daha tekrarlayacağız: Ücret işgücünün değerinin para ile ifade edilmesidir. İşgücünün değeri de, onun yeniden üretimi için gerekli tüketim maddelerinin değerleri toplamına eşittir. Asgari ücret ise, hiç bir özelliği, hüneri, bilgi donanımı olmayan işgücünün fiyatıdır. Böyle olunca da asgari ücret şartlar ve etkenler ne olursa olsun, işçinin yarın yeniden işbaşı yapmasına yetecek miktarda olmak zorundadır.

Türkiye'de Ücret ve Asgari Ücret

Şimdi Türkiye'de ücretlerin ve özellikle asgari ücretin, kapitalizmin bu kuralına uygun olarak saptanıp saptanmadığını, bir başka deyimle kapitalizmin, Türkiye'de oyunu kurallara (kendi kurallarına) uygun olarak oynayıp oynamadığını cevaplamaya çalışalım.

Rekabetçi dönemin gürbüz ve geliştirici gücünü hiç bir zaman yaşamamış olan Türkiye kapitalizmi, uluslararası finans kapitalin ortağı olarak tekelci yapısının bütün sakatlıklarını, yapısal bozukluklarını ekonominin bütün alanlarına bulaştırmıştır. Nitekim, bütün metalar gibi işgücü adlı meta da hiçbir zaman rekabetin etkilediği bir pazar içinde olmamış, öteki metalar gibi, onun da fiyatı «tekelci sermaye» tarafından belirlenmiştir. Bunun politik yansıması asgari ücretin tesbitinin tekellere bağlı bir kurula bırakılması olmuştur. Beş sermaye, beş işçi (!) beş de tarafsız (!) devlet temsilcisinden oluşan on beş kişilik bir kurul, yasa gereğince asgari ücreti belirlemektedir.

Asgari ücreti belirlerken kullanılan ölçü de ister istemez kapitalizmin kurallarına bile uymamakta, tekelci sermayenin süfli varlık koşulları ücreti ve asgari ücreti belirlemektedir.

Nitekim AET ile bütünleşme çabalarına hız veren yerli tekelci sermaye, son yıllarda ücretlerin olağan artışına bile karşı çıkmakta, ancak ucuz işgücü temin edebildiği takdirde AET içinde varolabileceğinin bilinci içinde, bu tavrını 3. Beş Yıllık Plan'da belgelemekten çekinmemektedir.

Kapitalizmin kuralları içinde sermayedar elbette kâr etmek ve bu kâr'ı elden geldiğince artırmak isteyecektir. Gerçekten de kapitalist, bir işgünü için kiraladığı işgücünün, yeniden üretimi için gerekli tüketim maddelerini almaya yetecek kadar bir parayı ücret olarak işçiye öder ve bu işgücünün bir işgünü içinde yarattığı değer tümüne elkoyar.

Aradaki fark : Kâr'dır. Kârı artırabilmek için, üretiminin teknolojik düzeyini geliştirir, emeğin verimliliğini artırır, yoğunluğunu çoğaltır. Buraya kadar oyun kurallarına uygun oynanmaktadır. Ancak Türkiye'de kapitalizmin sınır tanımaz saldırganlığı, kâr'ın artışını, işgücünün değerini «ödememekte» aramakta ve devlet desteği ile bunu sağlamaktadır. Yani kâr yalnız artı - değer ile değil, gerekli iş zamanından da çalınarak artırılmaktadır. Bunun açık anlamı, işçinin, yarın yeniden işgücü üretimi yapmasına yetecek kadar (bile) tüketim maddesi ihtiyacını karşılayamaması demektir.

Devlet Desteğine Bir Örnek

Türkiye kapitalizminin saldırganlığı ve cüretkârlığı, sınıksız elinde tutmaya çabaladığı devlet gücünden kaynaklanmaktadır. Bir örnek verelim. Kapitalizmin ücrete ve asgari ücrete ilişkin, yukarıda geniş olarak değindiğimiz ana kuralı şöyle söylemektedir : «İşgücünün sahibi ölümlüdür. O halde, bunun piyasada bulunuşu devamlı olacaksa, ki paranın durmaksızın sermayeye dönüşümü bunu gerektirir... aşınıp yıpranma ile ve ölüm sonucu piyasadan çekilen işgücünün, en azından aynı sayıda yeni işgücü ile devamlı yerini doldurması icabeder. Böylece işgücünün üretimi için gerekli üretim aracı miktarı, bu yenilenmeyi sağlayacak kimselerin, yani işçinin çocuklarının ihtiyacı olan tüketim araçlarını da kapsar ki, bu, nevi şahsına münhasır malın (işgücünün) sahipleri mal piyasasında ebedileşsinler...»

Kural yorumu gerek duyulmayacak kadar açık : Ücret işçinin ve ailesinin yeniden üretimine yetecek kadar tüketim maddesini almaya yetmelidir.

Oysa Türkiye'de yasalar asgari ücreti şöyle tanımlamaktadır : «Asgari ücret, işçilere normal bir çalışma günü karşılığı olarak ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi **zorunlu** ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücrettir».

Asgari ücret komisyonunda, işveren temsilcileri, asgari ücret yönetmeliğindeki ifadeleri yorumlamış ve ücretin aileye göre değil «tek bir işçiye göre» saptanması gerektiğini öne sürmüştür. AP hükümeti bu yorumlamaya katılmış, Türk İş temsilcileri sözde bir direniş göstermişlerse de daha sonra uzlaşma yoluna gitmişlerdir. 1972'de aynı yorum ve aynı oyun tekrarlanmıştır. Şimdi CHP iktidar ortağıdır ve işçi yanlısı CHP hükümeti, aynı oyunun içine girivermiştir. Resmî açıklamaya göre asgari ücret «tek bir işçi için» hesaplanacaktır.

Asgari Ücretlerin Nominal Seyri

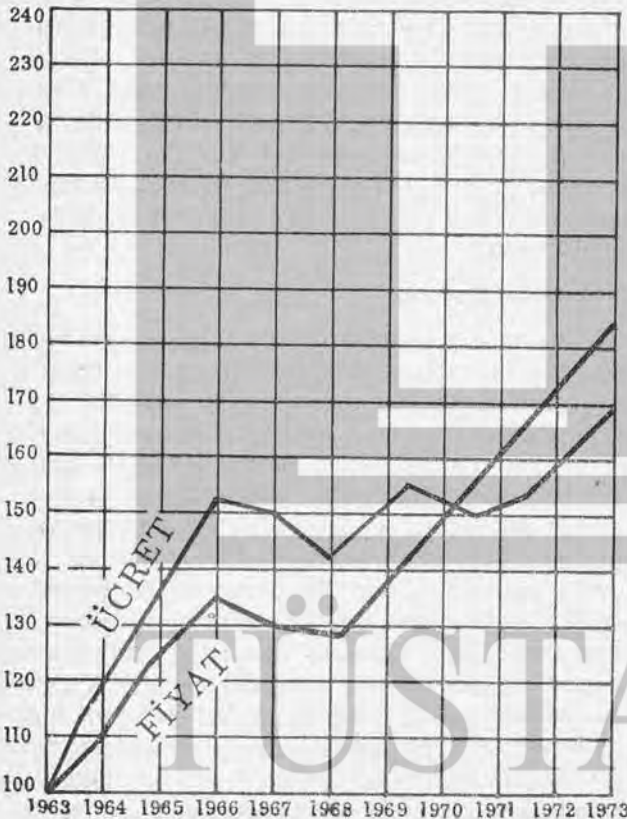
1969 Mayıs'ında tesbit edilen asgari ücretler İstanbul için 19.50, İzmir ve Ankara için 18.00 lira idi. Kanunun, iki yılda bir tesbit edilmesi gerektiğine ilişkin amir hükmüne rağmen, asgari ücretler ancak üç yıllık bir aradan sonra tesbit edildi. 1972 sonlarında tesbit edilen asgari ücretler ise İstanbul'da 25.00 lira, İzmir ve Ankara'da 23.50 lira oldu. Aynı dönem içinde üç şehirdeki fiyat artışları ise sırasıyla yüzde 39,7, yüzde 34,8 ve yüzde 51,4 idi. Yani 1972 sonunda tesbit edilen asgari ücretin sa-

tın alma gücü düzeyini bile koruyamamıştı. Daha açık bir deyimle 1972'de nominal asgari ücretler artmış buna karşılık gerçek asgari ücretler **düşmüş**'tür. Nitekim 1972 Temmuz'unda DİSK tarafından yayınlanan ve oldukça titiz bir araştırmaya dayanan asgari ücret raporuna göre, 1972 asgari ücretlerinin, 1969 düzeyini koruyabilmeleri için bile İstanbul'da 27,24, Ankara'da 27,25, İzmir'de 24,26 lira olması gerekiyordu.

Aynı rapor, asgari ücret için kapitalizmin gerektirdiği kuralı, Türkiye'ye uyguluyor ve 1972 Temmuz'unda Türkiye'de asgari ücret'in ne olması gerektiğini ve ne olduğunu bir tablo ile sunuyordu.

	Gerekli Asgari Ücret	Uygulanan Asgari Ücret	Fark	Eksik Ödeme Oranı (%)
İstanbul	70.93	19.50	51.43	72,51
Ankara	71.43	18.00	53.43	74.80
İzmir	73.07	18.00	55.07	75.37

Görülüyor ki Türkiye'de sermayedar sınıf, niteliksiz işçilere, işgüçlerini yeniden üretmeleri için vermesi gereken asgari ücret'in 1/3'ünden daha azını ödemektedir.

Şimdi asgari ücretler bir kere daha saptanacak. Komisyon çalışmaya başladı, belki bu yazı yayımlandığı sırada sonuç bile alınmış olacak. Oysa 1974 bütçesi ile birlikte TBMM'e sunulan yıllık ekonomik rapora göre 1973 yılı fiyatları, 1972'ye göre toplam 23,7'lik bir artış göstermiştir. Aynı rapora göre fiyat artışlarının maddelere göre dağılımında en yüksek oran hububat fiyatlarında olmuştur. Halkımızın temel besin maddesi olan hububat fiyatlarındaki artış 1973'de, 1972 ye oranla yüzde 36,1 olmuştur. İkinci yüksek artış ise giyim maddelerinde gözlenmektedir: (İstanbul'da) yüzde 15,9, (Ankara'da) yüzde 23,6. Yukarıda verdiğimiz

rakamlar 1973 yılı Eylül ayına aittir. Oysa 1973 Eylülü'nü izleyen aylarda fiyat artışları aynı hızla devam etti. Ve bilindiği gibi Şubat 1974'de açıklanan zamlarla bir çok temel ihtiyaç maddesinin fiyatı astronomik oranlarda arttı.

Daha da toplayarak söylersek, Türkiye'de fiyatların artış hızına göre ücretlerdeki artış hızı daha düşük düzeyde kalmıştır ve bu da nominal ücretle gerçek ücret arasındaki farkı «uçurumlaştırmıştır».

1974 Mayıs'ın CHP - MSP koalisyonunun iktidarında asgari ücretler işte bu şartlar altında tesbit edilecektir. Konu kaçınılmaz olarak çok yönlü bir önem ve anlam kazanmıştır.

CHP bir sınav verecektir; işçiler için sorun var olma - yok olma sorunu haline gelmiştir, hükümet gerçek bir yol ayrımına gelip dayanmıştır, sendikalar öğüt vermenin, demeç yayınlamanın ötesinde yöntemler geliştirmek zorundadırlar.

Sırasıyla açıklayalım :

CHP Bir Sınav Verecektir

Mecliste 185 iskemle ile çoğunluk partisi olabilmesini CHP büyük ölçüde işçi oylarına, sosyalistlerin oy desteğine borçludur. Bu CHP kurmaylarınca da teslim edilmektedir. Seçim alanlarının «insanca, hakça bir düzen» sloganları şimdi pratiğin çıplak yüzü ile karşı karşıyadır. Ve CHP bir sınavın eşiğindedir, Nedir bu sınav? CHP, düzen değişikliğini, kapitalist düzenin değişmesi olarak anlamadığını defalarca belirtmiştir. Ancak defalarca, «oyunun kurallara uygun olarak oynanmasından» yana olduğunu da belirtmiştir. Aracıya, tefeciye hayat hakkı tanımayacağını söyleyen, ölçüsüz kâr hırsını dengeleyeceğini iddia eden CHP bunu kanıtlamak zorundadır ve asgari ücret bu konuda tartışma götürmez bir ölçü olacaktır. Özetle CHP, işgücünün değerinin, yani hiç değilse kapitalizmde olması gereken ücretin, verilmesini sağlamalıdır.

İşçiler İçin : Var Olma - Yok Olma Sorunu

Her türlü politik endişenin dışında işçi kesimi için bu gün asgari ücretler bir var olma - yok olma sorunu haline gelmiştir. Şu andaki asgari ücretler hayatı devam ettirme olanağı sağlayamayacak düzeydedir. Sorun işgücünü yarın yeniden üretebilme sorunu olmaktan çıkmış, yarın canlı kalıp kalmamak sorunu haline dönüşmüştür. Devlet İstatistik Enstitüsünün «Hayati istatistikler» ine göre, Türkiye'de asgari ücret alanlar dışında kalan meslek gruplarında 55 yaşına kadar (emeklilik yaşıdır) yaşayabilenlerin oranı yüzde 87,7'dir. Aynı oran, kalifiye olmayan işçilerde, yani asgari ücretle çalışanlarda yüzde 53,4'dür. Bu durumda hayatı koruma içgüdüğü öne geçmekte ve işçiler gencecik çocuklarını tezgâh arkalarına yollamakta, emzikli işçi kadınları, Çalışma Bakanlığı müfettişlerinden saklanarak ve bu yüzden de çoğu zaman sigortasız olarak izbe atelyelerde çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Bazan bu da yetmemekte, o zaman işçi karısını ve çocuklarını «köyüne» göndermekte ve kendisi bekâr odalarında sefaletin kucağında hayatını sürdürmeye çabalamaktadır. İşçi ailesi gerçek anlamda tahrip olmakta, ileri teknoloji uygulanan sanayi bölgeleri başta olmak üzere, fuhuş yaygınlaşmaktadır.

Hükümet Yol Ayrımındadır

«Tekelci sermayeyi kuşatmak» gibi iddialı, «Halk sektörü» gibi parlak ve fakat kof sloganlarla işbaşında bulunan hükümet, 25 Şubat zamlarını açıklarken ölçsüz bir vaadi tekrarlamıştır: «Fiyatlar, ücretlerin önünde olmayacaktır!»

Oysa asgari ücret komisyonu toplantısı ile birlikte hükümet, işçi ailesi yerine tek işçiyi ölçü almayı seçerek başışlanmaz bir geri adım atmıştır. Ardından da demokratik niteliğine yaraşmayan bir sessizliğin içine gömülmüştür. Bu gün yoğunlaşan asgari ücret tartışmaları üçlü - ikili konuşmalardan çıkmış, tekelci sermayenin «monologu» haline dönüşmüştür. Sermayenin ve özellikle tekelci kesimin ana örgütlerinden biri olan Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu başkanı Halil Kaya, büyük bir pervasızlıkla asgari ücretlerde ancak yüzde 15 - 20 oranında bir artışa razı olabileceklerini belirtiyor, Nisan 1974 içinde birden hareketlenen, hemen her gün bir sözcüsü aracılığıyla gazete sütunlarına görüşlerini yansıtan sermaye kesimi hükümeti işçilere yeşil ışık yakmakla suçluyor, asgari ücretlerdeki aşırı (!) bir artışın, ekonominin sonu demek olacağını söylüyor. Buna karşılık sendikalarda etkisiz bir kaç çıkış dışında bir hareket gözlenmiyor, hükümet ise tam bir sessizlik içinde. Yani, sermaye hükümeti sıkıştırmakta ve bir seçmeye zorlamaktadır. Bu seçmenin belirtileceği en kilit alan olarak da sermaye —tıpkı işçi sınıfı gibi— ücret politikası ve özel olarak asgari ücret tesbitini seçmiştir. Hükümet, suskunluğunu ne kadar sürdürürse sürdürsün, mukadder bir yol ayrımına gelip dayanmıştır. Konunun zamlarda olduğu gibi kılıf giydirilmeye tahammülü yoktur. Oysa CHP kulislerinden sızan haberlere göre, şimdiden CHP'li parlamenterlere, asgari ücret artışının doğuracağı ekonomik açmazlar anlatılmakta, bir dizi, kavranması güç teknik deyim altında gizlenerek, asgari ücretlerin artırılmayacağı empoze edilmek istenmektedir.

Sendikalar Etkin Olmak Zorundadırlar

Asgari ücret konusunun bu kadar yoğunlaştığı bu günlerde sendikalarda ise kavranması güç bir karamsarlık, bir «akibete boyun eğme» tavrı gözlenmektedir. AP iktidarı zamanında gösterilen net tavır takınılmamakta, daha şimdiden «Mümkün değil. Artıramazlar. Çivisi çıkar sonra Türkiye'nin» gibi yargılarla, gülünç düzeyde bir asgari ücreti kabullenme eğilimi içinde görünmektedirler.

Oysa gerek iktidardaki hükümetin niteliği ve kaybetmeyi göze alamayacağı seçmenlerin sınıfsal yapıları, gerekse fiyatların 74 Mayıs'ında ulaştığı düzey ile bırakınız gerçek ücretleri, nominal ücretlerin bu düzeye göre düşüklüğü gözönüne alınırsa, sendikaların demokratik direniş olanaklarının tümünü seferber ederek, sermayenin azgın saldırısına aynı sertlikte cevap vermeleri ve tekelci sermaye ile kıyasıya bir mücadeleyi göze almaları gerekmektedir. Ters bir tutum bir politik miyopluğun işareti olacaktır. Asgari ücretlerin düşük bir düzeyde tutulmasına rıza gösteren, ya da bu konuda —ve galiba iş işten geçtikten sonra— demec yayınlamakla yetinen bir sendikanın tabanında çok şeyler değişecektir. İşçi kahvelerinde, tezgâhbaşı sohbetlerinde, asgari ücretlerin düşük olması halinde

büyük işçi direnişlerinin patlak vereceği konuşulmaktadır. Kendiliğinden bir hareket olarak gelişme istidadı gösteren bu eğilimin örgütlü ve Anayasal sınırlar içinde tam bir demokratik direniş niteliğine dönüştürülmesi yalnız asgari ücret sorununa olumlu bir katkı getirmekle kalmayacak, işçi sınıfı mücadelesinde küçük fakat önemli bir niteliksel sıçrama olacaktır.

Bazı Yanlış Yaklaşımlar

Asgari ücret konusunda sol kanadın yaklaşımında da bazı yanlış yarılgılar gözlenmektedir.

Kimilerine göre asgari ücretten etkilenecek olan işçi sayısı önemli bir yüzde oluşturmamaktadır. Yanlıştır bu görüş. Fabrikalarda yapılacak çıplak bir gözlem bile bunu kanıtlamaya yeter. Kaldı ki asgari ücret yalnızca asgari ücretle çalışanları etkilememektedir. Bir örnekle açıklayalım. Bir fabrikada bu gün 45.00 lira brüt ücretle çalışmakta olan beş yıllık kıdemli bir işçi, asgari ücretlerin yükseltilmesi (meselâ 45 lira olması) halinde, sıfır kıdemli işçi ile aynı ücreti almaya başlayacaktır. Bu yüzden işverenler, bu işçinin ücretinde de belli oranda bir artış yapmak zorunda kalmaktadırlar. Bu etkileşim en yüksek ücretlere kadar zincirleme uzanmakta ve asgari ücretteki artış, bütün işçi ücretlerinde yükselmeyi sağlamaktadır. Kaldı ki asgari ücretler, hemen bütün toplu sözleşmelerin «bazını» oluşturmaktadırlar. Bir çok sözleşmede «Asgari ücrete yüzde ..... zam yapılacaktır» gibi hükümler yer almaktadır.

Bir başka yanlış yaklaşım ise aşırı iyimserliktir. Asgari ücretler düşük olsa bile toplu sözleşmelerle bu farkın kapatılabileceği savunulmaktadır, konunun abartıldığı iddia edilmektedir. Bu yargı da yanlış. Düşük asgari ücret belki başarılı yürütölen toplu sözleşmelerle izale edilebilir, ancak bunu hemen geniş çaplı «tensikat» lar izler. Teknik deyimle işçi sirkülasyonu diye adlandırılan bu olay, günümüzde durmadan tekrarlanmaktadır. 1972'deki asgari ücretlerin bu düşük düzeyine karşılık yüksek sözleşme zamları alınan işyerlerinde, işverenler sözleşme imzasından hemen sonra geniş çapta işçi çıkarmalara başlamışlardır. İş Kanununa göre, toplu sözleşmenin imzalanmasından sonra işe girenler ilk yılın zamlarını almazlar. İşveren bundan yararlanmakta, sözleşmeyi imzaladıktan sonra eski işçileri çıkarmakta, yerlerine asgari ücretle yeni işçiler almaktadır.

Bu konuda değineceğimiz ve değinmekle yetineceğimiz son yanlış yaklaşım ise ekonomik mücadelenin işçi sınıfı mücadelesindeki yerini kavrayamayan bir sapma şeklinde ortaya çıkıyor. Ücret artışlarının işçi sınıfının genel mücadelesini olumsuz yönde etkileyeceğini, işçileri «ehlileştirip» devrimci birikimlerini söndüreceğini öne süren bu görüş üstüne yorum yapmayı bile gereksiz buluyoruz.

Sonuç ya da Özet

Ücret ve özel olarak asgari ücret konusuna önce teorik, sonra da pratik bir yaklaşım yapmaya çalıştık. Şimdi yazının başında sorduğumuz soruya net bir cevap verilebileceği kanısındayız :

Türkiye'de sermaye dışı bağımlılığın, tekelci olmanın getirdiği bütün yapısal bozukluklar yüzünden oyunu kendi kuralıyla bile oynayamamak-

ta, ücreti, kapitalizmde metallerin fiyatını belirleyen ölçüler içinde bile (ki bu kapitalizmin meşru (!) sömürsü demektir) satın almaya yanaşmamaktadır. Kâr tutkusu, artı değerle yetinmemekte, işçinin hayatı —gerçek hayatı, biyolojik hayatı— pahasına, işgücünün, değerinden ortalama yüzde 65 eksik fiyatla satın alınmasına yol açmaktadır.

Yeni hükümet bu duruma iktidarının devamı endişesiyle göz yumma eğiliminde görünmektedir. Oysa yeni hükümetin tekelci kesime yaslanarak, ona tavizler vererek kalıcı olmaya çalışması mümkün değildir. Tekelci sermaye yeni hükümetin oluşturduğu siyasi iktidar dengesinin özünü karşı çıkmakta, 1971 - 1973 döneminde bir ara ele geçirdiği handiyse «mutlak iktidarı» yeniden elde etmenin politik hesaplarını yapmaktadır. Bu bakımdan var olan durumun bir zoraki nikah olduğunu bildiği halde (ve belki de bildiği için) hükümet ve özellikle CHP tam bir kararsızlık örneği vermektedir. Hükümetin iktidar süresinin uzaması, onun tekelci sermayeye yaslanmasıyla değil, emekçi sınıf ve tabakalarla **ittifak** politikasına yönelmesiyle mümkün olacaktır.

İşçi sınıfı içinde ise siyasal örgütlenme tamamlanamadığı, hatta kurulamadığı için, siyasal nitelikli bir karşı çıkış mümkün olmamakta, buna karşılık ekonomik örgütlerle sürdürülebilecek demokratik direniş sendikalarının bağışlanmaz tutukluğu ve suskunluğu yüzünden asgari boyutlara bile ulaşmamaktadır.

Oysa işçi sınıfı biliminin temel kitabı, ücreti belirleyen ekonomik kanunları açıkladıktan sonra ekliyor: «Ücretin düşme ve yükselme düzeyi **temelde** bir yandan sermayenin baskısının, diğer yandan **işçi sınıfının direnişinin** terazinin kefelerine koydukları nisbi ağırlığa bağlıdır».

6 Nisan 1974

● Türkiye -AET Karma Parlamento Komisyonunun Batı Berlin toplantısına Türk heyeti başkanı olarak katılan AP Bitlis Senatörü Kâmuran İnan, «Ortak Pazar'ın Türkiye'yi kendi dışında gördüğünü» söyledi.

● Libya İhtilâl Konseyi Albay

Kaddafi'nin siyasi ve idari görevlerinden bir kısmını geri aldı. Kaddafi'nin bazı yetkileri Başbakan Abdüsselam Callud'a devredildi.

● Kahire-Washington yaklaşmasından sonra Sovyetler Birliği ile Mısır'ın arası iyice gerginleşti.

7 Nisan 1974

● Birleşmiş Milletler Genel Sekreter Yardımcısı Roberto Guyer Kıbrıs konusunda arabuluculuk yapmak üzere Ankara'ya geldi.

● Adalet Bakanı, «141-142 ve 163'üncü maddelerde zikredilen suçların affı konusunda iktidar **kanadında** bir dönüş olamaz» dedi.

● Amerikan ilaç firmaları, ilaç sanayii için gerekli afyon darlığı nedeniyle,

ABD topraklarında haşhaş ekilmesi için geniş çapta kampanyaya giriştiler.

● Demirel, siyasi hakları iade edilecek olan eski Demokrat Partilileri AP'ye çağırды ve «AP, siyasi hakları iade edilen muhterem zevatın kendi yuvalarıdır» dedi.

● Sedat'ın Amerika'ya yanaşması üzerine Sovyetler

Birliği Mısır'a yaptığı silâh yardımını kesiyor.
● ABD kongresinde Avrupa

aleyhtarı hava güçleniyor. Avrupa'daki askerî birliklerin azaltılması görüşü kuvvet kazanıyor.

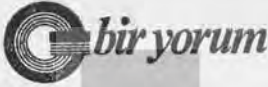
8 Nisan 1974

- Türkiye-Yunanistan arasındaki ilişkilerdeki gerginlik devam ederken, Başbakan Ecevit «Bazı kimseler bu konularda bizi fazla sessiz görüyorlar. Bu sessizliğe bakıp aldanmamak gerekir» dedi. Başbakan Türkiye ile Yunanistan arasındaki meseleleri siyasî mesele haline gelmeden teknik veya hukukî mesele olarak halletmek istediklerini bildirdi.
● Millî Eğitim Bakanı «Her çeşit

paralı eğitim kalkacak» dedi.

● Traktör fiyatlarına yüzde 13 oranında zam yapılırken bazı tekel maddelerine de zam geldi.

● Ziraat Odaları 9. Genel Kurulu'na gönderdiği mesajda Başbakan Ecevit, «Sermaya birikiminin daha sağlıklı ve adaletli yollardan ve öncelikle üretici halk toplulukları elinde oluşmasını sağlamak hükümetimizin önde gelen amaçlarından» dedi.

Özel sektörün saldırıları

Ali Doğu

Geçen ay, özel sektörün yeni hükümete dört bir yandan saldırıya geçtiği ay oldu. «Hür teşebbüs» erbabı, olanca örgütlü güçleriyle hükümeti kuşatıp yıldırmaya, «etkin» kamuoyunu kendilerinden yana kazanmaya çalıştılar. Bir bakıma başarılı da oldular denilebilir: hükümet sözcülerinden kimi zaman, «Vallahî billahî biz sizin sandığınız gibi değiliz,» gibisinden teminatlar kopardılar. Bu arada küçük burjuva demokrasisi, Maliye Bakanının ağızından herkese, haklıya da haksıza da hak vermeye devam etti; ülke sorunlarına, özellikle enflasyonun yol açtığı ciddi buhrana «muhalefeti ile, iktidarı ile, özel sektörü ile elele vererek» çözüm yolu bulunabileceğini ileri sürüp herkesi intibaha çağırmakta her nedense yarar gördü. Üstelik kimi CHP'li bakanların davranışlarına bakılacak olursa, bu yolda ileri sürülen masumiyet iddiaları pek o kadar da samimiyezsiz değildi.

Özel sektörün saldırısı Koç - Eczacıbaşı takımının Amerika dönüşüne rastladı ve özellikle üç yönden geliştirildi :

Parababaları bizzat, kendi ağızlarından, ülkede yatırımların durakladığını, üretimin düşmekte olduğunu ilân ettiler; bunun doğuracağı «acı» sonuçlara «dikkat» i çektiler. Bu durumun nedenini de, herşeyden çok, yeni hükümetin iş çevrelerine yeterince düven sağlamamasına bağladılar.

Özel sektör aradığı güveni bulamayıp da hevesi kırılır, yatırımları azaltırsa ne olurdu? Mal darlığı, sıkıntı başgösterir, hayat pahalılığı ar-

tardı. Yani enflasyon azardı. Parababaları bunun sorumlusunun, doğru-
dan doğruya, kendilerine güven veremeyen hükümet olacağını ima edi-
yorlar, hattâ açık açık söylüyorlardı. Oysa yine kendileri aynı ağızda, 1971
- 73 sonu arasında ekonominin «çok iyi» geliştiğini söylemekteydiler. O
yıllarda, hep biliyoruz, özel sektöre baya güven veren hükümetler vardı
iş başında : Parlametoya yan gözle bakan, halkın demokratik hak ve öz-
gürlüklerinin üzerine balyozla yürüyen, partiler - üstü hükümetler! Ve o
tür hükümetler iş başındayken özel sektör tam bir gönül rahatlığı ve gü-
ven içinde iş görmüş, yatırımlarını arttırmış, yurttta üretim gelişmiş, ve ha-
yat pahalılığı resmî, yanıltıcı rakamlarla yüzde 30'un üzerine, gerçekte
ise yüzde 70'e yakın bir düzeye ulaşmıştı. Gerçek ücretlerde ise gerile-
me olduğunu (yüzde 13 - 15) resmî rakamlar dahi açıkça teyid ediyordu.

Böylece özel sektör temsilcileri hangi maksat için hükümetten ken-
dilerine güven verici bir ortam yaratmasını istediklerini açığa vurmuş olu-
yorlardı. Kendilerine güven vermiş hükümetleri 71 - 73 döneminde kurup
yürütmüş olan partilerin ağır hezimete uğradıkları 14 Ekim seçiminden
sonra başa geçen yeni hükümetin kendilerine güven vermediğinden ya-
kınmakla da, aynı zamanda, seçim sonuçlarına, yani «millî irade» nin te-
cellisine ne gözle baktıklarını ortaya koymuş oluyorlardı.

Bu bakımdan özel sektör temsilcilerinin «bu gidişle» ülkede üretimin
azalacağından ve bundan «acı» sonuçlar doğacağından yakınmaları, as-
lında yeni hükümete ve tüm ülkeye yöneltilmiş apaçık bir **siyasi tehdittir**.
Buna karşı hükümete düşen görev, tehdide pabuç bırakmamaktır. Yatı-
rımların kısılmasıyla üretimin azalmasından ülke için «acı» sonuçlar do-
ğacağı ne kadar doğruysa —ki, tabii doğrudur— hükümet de bu tür **ka-
sıtlı** ve siyasi - maksatlı yatırım kısıtlamalarını önleyici, devlet sektörüne
ağırlık verici ekonomik, mali ve idari tedbirleri getirmekte o kadar gecik-
memek zorundadır. Nitekim yeni hükümeti kuran partilerin seçim önce-
sindeki vaatlerini, temsil etmeye çalıştıkları çıkarları ve kendi uzun va-
deli geleceklerini gözönünde tutarak yavaştan da olsa bu yola yönele-
cekleri kuşkusu özel sektör içinde gittikçe yer etmekte olduğu içindir ki,
parababalarının «Yatırımları kısar, üretimi düşürürüz ha!» tarzında hükü-
mete gözdağı verme çabaları, muhalefet partilerinin af kanunu, fikir öz-
gürlüğü ve «Atatürkçülük» konularında hükümete karşı açtıkları yıpratma
kampanyasıyla bir arada yürütülmektedir. Hedef, hükümeti «doğru yol»-
dan çıkmamaya zorlamak, olmazsa bir punduna getirip iş başından uzak-
laştırmaktır.

Sonra özel sektör sözcüleri hep bir ağızdan, önümüzdeki dönem enf-
lasyonun bir başka nedenden ötürü daha gemi azıya alabileceğinden söz
etmeye koyuldular. O neden de, hükümetin, gelirleri mümkün olduğu ka-
dar fiyat artışlarının önünde götürmeye kararlı olduğunu açıklamasıydı.
Tabii «hür teşebbüs» erbabı halkın gelirlerinin her zaman mümkün oldu-
ğu kadar fiyat artışlarının ardında gitmesinden yana oldukları, «yurt çı-
karı» nı orda gördükleri ve kendi görüşlerinin «eşyanın tabiatı» na **en uy-
gun** görüş olduğuna inandıkları için, derhal itirazlar yükseldi. «Enflasyon!»
çığlıkları ayyuka çıktı. Sanki 69'dan bu yana sıkı özel sektörcü hükümetler
eliyle yürütülen kasıtlı enflasyoncu siyaset sonucunda hayatın alabildiği-
ne pahalılaştığı, 12 Mart - 14 Ekim arasında işçi ücretleri fiilen don-

durularak gerçek ücretlerin fiyatların ardında nal toplar duruma düşmüş olması, 14 Ekim seçimleri sonucunu dahi belirleyen gerçekler değilmiş gibi, işçilerin kıdem tazminatlarıyla asgari ücretlerin arttırılması konularında (ve hükümetin kamu sektörünü ilgilendiren toplu sözleşmelerde aşırı katı bir tavır takınmıyacağını belirtmesi karşısında) özel sektör kuruluşları kıyameti kopardılar. İşveren Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri bir bay, «Tüm işverenlerin tam bir dayanışma içinde her türlü aşırı (!) ücret arttırımı taleplerine kesinlikle karşı koyacakları» nı ilân etmekten çekinmedi. Belli ki tüm özel sektör **sırf** «enflasyon olması için» maliyet artışları konusunda emek kesimine karşı kesin meydan savaşı vermeye, ve kamu sektörünü de peşinden sürüklemeye hazırlanıyordu.

Gerçi seçimden az önce özel sektörcü AP - CGP hükümetinin sözde çalıştırmaya başladığı göstermelik Fiyat Kontrol Komitesi dahi nicedir hiç bir iş görmez hâle getirildiğine göre, her türlü ücret artışı fazlasıyla fiyatların üstüne bindirilerek pekâlâ işin içinden çıkılabildi ama, bunun da nihayet bir sınırı vardı : ve o sınır, enflasyonun zoraki tasarrufa ittiği geniş halk yığınlarının gitgide kesilen satın - alma takatinden geçerci. Dünya ekonomisinin bugün içinde bulunduğu durumdan ötürü, dışardan ithal edilen yatırım malları ve hammaddelere ödenen yüksek fiyatların üstüne bir de artan ücret ve kıdem tazminatı gibi yükler binecek olursa, hızı artacak maliyet enflasyonu sanayinin ve tüm ekonominin bu günkü kapasitesinde neyle karşılanacaktı? Hiç birşeyle karşılanmıyacaktı, ve ulu sanayimizin ürettiği mallar elinde kalacaktı! Bu nedenle enflasyonun belli bir sınırın, yani özel sektörün işine geldiği kadarın üstüne çıkması mutlaka önlenmeliydi; onun için de toplam maliyet içinde emek kesimine düşen payın «aşırı ölçüde», yani özel sektörün satış hesaplarının elverdiği düzeyin üstüne çıkacak kadar artmasının her ne bahasına olursa olsun önüne geçilmeliydi. Bir başka deyişle, işçi ücretlerinin kaderini ve âkibetini, parabolalarının enflasyondan umduklarıyla buldukları arasındaki ilişki tayin edecekti!

Ne ki «aşırı» enflasyon ve «maliyet enflasyonu» konuları safsataya, yalan dolana, aldatmacaya çok açık konulardır. İşçilerin, köylülerin alın terlerinin mekparmak karşılığı olarak elde ettikleri haklı gelir artışında ötürü artan maliyetin olduğu gibi fiyatlara bindirilmesi, meydanı boş bulmuş kapitalizmin değişmez kanunu olabilir ama yurt ve halk çıkarlarına uymadığı bütün belirtileri ve sonuçlarıyla ortodadır. En ufak bir maliyet artışı karşısında gündelik rizklarına kastedilmişcesine feryadı koparanların aslında «aşırı» kazançlar sağladıklarını hepimiz biliyoruz. Bunu bilmekle de kalmıyoruz, yükünü de biz çekiyoruz. Çünkü aşırı kazanç sağlandığı gibi, aşırı kazançlar türlü devlet teşvikleri, vergi iadeleri (vergi kaçakçılığı ayrı bir konu) vs... yoluyla hazineden, yani hepimizin sırtından **bedava kredi** sağlanarak sağlama da bağlanıyor. Öte yandan bu nevi aşırı kazançların maliyet enflasyonuna katkısının ne ölçülere vardığı, geçende Ticaret Bakanlığında açıklanan ithalâtçı kârlarının yüzde 50'ye kadar çıkmasından da (tabii sadece **resmi** ve en iyi niyetli rakamlar söz konusu) pekâlâ anlaşılıyor. Meselâ yabancı ülkelerin gümrüksüz ve 20 000 liranın altında bir fiyata sattıkları, üstüne de yeterince kâr sağladıkları otomobillerin aynıını niçin bizim —milletimizin ve devletimizin gözbebeği, geleceğimizin ye-

gâne teminatı— ulu sanayicilerimiz burdaki yabancı - ortaklı fabrikalarında monte ederek tanesini 60 000 liranın üstünde fiyatla satıyorlar?

Bu durumda «hür teşebbüs» çü özel sektörümüzün «İşçi ücretleri artarsa zaten yüksek olan maliyetler artar, biz de çaresiz (!) fiyatları arttırırız, ama fiyatlar çok artınca da bu defa malımızı satamayız, o zaman ekonomi durgunluğa sürüklenir, üretim düşer, işsizlik alır yürür, onun için işçi ücretleri artmasın, kalsın kaldığı yerde,» demeleri, açıkça, kendi fitri yetersizliklerinin, beceriksizliklerinin, yapısal aczlerinin ve **halka karşı** —yabancılarla birlik çıkarlarının ceremesini işçilere, giderek tüm emekçilere çektirmek için başvurdukları kaba bir şantaj— dan başka birşey değildir. Buna karşı yapılacak şey «dış konjonktür» ya da «dünya enflasyonu» karşısında eli kolu bağlı kalmak, özel sektöre istediği güveni vermek için bin dereden su getirmek, onunla «elele verme» uğruna ona kol kaptırmayı göze almak değil, maliyet artışlarının **büyük ölçüde** aşırı tedbiri vakit geçirmeden almaya yönelmektir; bu arada kamu sektörüne gereğince ve yeterince ağırlık vererek onu doymak bilmez özel sektörün çilekeş fideligi olmaktan kurtarmak, ekonominin gerçek nâzımı rolüne kavuşturmaktır. Böylece yıllardır halkın sırtından sızdırdığı tatlı yağda pişen pişen ve şiştikçe şişinen özel sektörün biraz da kendi yağında kavrularak boyunun ölçüsünü alması da sağlanmış olur ki o dahi sözüm ona «özel» teşebbüsün kendisi için de az bir kazanç değildir.

Özel sektörle özel sektör savunucularının hükümete yönelttikleri üçüncü saldırı, yabancı sermaye konusundaydı. MSP'li Ticaret Bakanının bazı turistik projelerin dış kredi imkânlarını kısıtlayarak gerçekleştirmelerini yokuşa sürmesi saldırıya vesile oldu. Burda asıl söz konusu olan, tatlı kâr peşinde her yana olduğu gibi turizm alanına da kol atan üç beş kodaman tekelin özel çıkarlarıydı. Ticaret Bakanı o çıkarları bozar yönde bir karar alınca arı kovanına çomak sokmuş gibi oldu. Çıkarı bozulan üç buçuk yabancı - ortaklı şirket adına sorun, hükümetin ekonomik felsefesi, rejimin geleceği gibi alanlara çekildi. Hattâ, bir yandan yabancı sermayenin türlü meziyet ve faziletine övgüler düzülür onsuz imkânı yok yapamıyacağımız öne sürülür, yabancı sermaye âdeta vatan kurtaran aslan ilân edilirken, öte yandan «yabancı sermaye düşmanlığı»nın «Atatürkçülüğe» ve «çağdaş uygarlığa» aykırı olduğu dahi iddia edildi. (Kimileri yabancı sermayenin kalkınmamıza «vazgeçilmez» katkısını kanıtlamak için sosyalist ülkelerde dahi yabancı sermayeye yer verildiğini, iş alanı açıldığını ileri sürdüler. Tabii bunu yaparken unuttur göründükleri ve herkesin de unutmamasında yarar gördükleri nokta, hiç bir sosyalist ülkede, oraya iş yapmaya gelen yabancı sermayenin kendi yetiştirmesi ve beslemesi bir yerli sermaye ile ortaklık kurmasının söz konusu olmadığı idi!) Bütün bunlardan güdülen amaç; koalisyonun bir kanadını «gericilik» ve «çağdışılık»la suçlayıp koalisyon ortakları arasına nifak sokmak, koalisyonun öbür kanadını yabancı sermayeden yana ağırlık koymaya zorlamak, olmazsa salt iktidarda kalma uğruna «ilericilik»ten taviz vermekle suçlayarak sözüm ona yurt çıkarını gözetmediği gerekçesiyle, gerçekte ise bazı belirli **özel çıkarları** bozduğu için hükümeti baskı altına alıp yıpratmaktır.

Bu arada kimi CHP'li bakanların bazı «ilerici» ve «gerçekçi» beyan ve davranışlarıyla bu oyunun içinde olmasalar da, oyuna âlet oldukları

görüldü. Zira sorun, **soyutta** görüldüğü gibi, salt turizm yatırımlarının ekonomik kalkınmadaki, yabancı sermayenin de turizm yatırımlarındaki yeriyle ilgili değildi. Yani söz konusu olan şey, ahlâk ya da kültür planında değişik tercihler adına, turizmin gelişmesini kösteklemek, yurt kalkınmasında turizmden sağlanacak kazançlardan sarfı nazar etmek; ya da başka alanlarda olduğu gibi turizmde de yabancı sermayeye kapıları **her hal ve şartta** hepten kapatıp, «böyle olacağına hiç olmasın daha iyi» anlayışıyla ekonominin gelişmesinde yabancı sermayeden sağlanabilecek **her türlü** yarara sırt çevirmek değildi. Asıl sorun, **somutta**, turizmden yurda sağlanacak çıkarın kapkaççı tekellerin başını çektiği kredi, kaynak, toprak ve emek gücü yağmasına âlet edilip edilmeyeceği; daha genel planda, ekonominin, gerçek ve dengeli kalkınmanın zorunlu öncelikleri hilâfına tüketim sanayiini geliştirmeye yönelik dış çıkarlar doğrultusunda büsbütün çarpıtılmasına göz yumulup yumulmayacağı idi. Ve asıl sorun, yabancı sermayenin yurdun kalkınmasına yardımcı mı olacağı, yoksa yurdun kalkınmasının yabancı sermayenin tekerine mi bağlanacağı konusunda kesin bir karar verilip verilmeyeceği, kararın somut tedbirlerle uygulamaya konulup konulmayacağı, uygulamanın başarısını ve sürekliliğini sağlama sağlayacak yapısal değişikliklerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmeyeceği sorunu idi. Bu bakımdan, sosyalist bir ülkeye giden yabancı sermayenin turizm alanındaki yatırımlarıyla **o ülkeye** ve kendine sağladığı kazançla, uluslararası kapitalizmin dümen suyunda sürüklenen az gelişmiş bir ülkeye giren yabancı sermayenin **o ülkeye** ve **kendine** sağladığı kazanç arasındaki derin nitelik farkı, kimi «ilerici» bakanlarla onları savunan «gerçekçi» yazarları belli ki hiç mi hiç ırgalamıyordu.

9 Nisan 1974

● Bazı gazetelerin Türk - Yunan gerginliği konusundaki tahrikçi yayınları sürüyor.

● Yunan cuntası Türk basınında çıkan yorum ve demeçlerin yayımlanmasını yasakladı.

● Millet Meclisi Af Kanunu Tasarısını

görüşmeye devam etti.

● Fransa'da Cumhurbaşkanlığı seçim yarışı hızlandı. Sol cephenin tek adayı: Sosyalist Mitterand. Sağ iktidar partileri tek aday çıkaramıyorlar.

● Ege denizinde petrol aramak üzere TPAO'ya yeni ruhsatlar verildi.

10 Nisan 1974

● Yunanistan, Türkiye ilişkilerinde gerginleşme olmadığı yolunda, resmî ve yarı resmî açıklamalar yapıyor.

● Muhalefetin engelleme çabalarına rağmen Genel Af Kanunu teklifi Mecliste 185 red oyuna karşılık

207 oyla kabul edildi.

● İsrail Başbakanı Meir istifa etti ve en kısa zamanda genel seçimlere gidilmesini önerdi.

● Amerika Suudî Arabistan ilişkileri geliyor.

AF, MSP VE KASITLI YANLIŞ HABERLER

Af konusunun Millet Meclisinde görüşülmesine bağlandıktan sonra MSP üzerinde yoğunlaşan söylentiler arttı. Büyük sermaye basının ayrıntısız bütün kesimlerinde, af konusunun ve özellikle 141 ve 142. maddelerin af kapsamına alınmasının MSP'yi karıştırdığını, istifaların ve parti- nin ve giderek koalisyonun çökmesinin an meselesi olduğu söylendi, yazıldı, çizildi.

Ardından Meclisteki oylamada bazı MSP'li milletvekillerinin oylamaya katılmamaları hemen bütün gevrelerde söylentilerin gerçek olduğu kanısını yaygınlaştırdı.

Gerçek nedir?

MSP grubu içinde 141 ve 142. maddelerin af kapsamına alınmasına karşı olan bir grubun bulunduğu bellidir. MSP'nin yarı resmi organı Millî Gazete'nin sahibi Hasan Aksay, oylamada grup kararına rağmen aleyhte oy veren tek MSP'li parlamenter Hüseyin Akmumcu bunların önde gelenleri. Affın kapsamının gruplarda tartışıldığı Mart 1974 sonlarında, MSP'li liderlerin bütün gizleme isteklerine rağmen özellikle Ankara Milletvekili Akmumcu'nun başını çektiği ve sayılarının 8'e ulaştığı bildirilen bir grubun, bu maddelerin af kapsamına alınması halinde Parti'nin ilkelerinin zede- leceğini öne sürdükleri ve uzlaşmaz bir tutum içine

girdikleri de biliniyordu.

Ancak daha sonraki gelişmeler bu direncin sürmesini engelledi. Giderek Hüseyin Akmumcu «tek başına» kaldı. Nitekim MSP yönetici takımı da Akmumcu'ya af tartışmasının «finesi» gözüyle bakıyor. Akmumcu da DP'ye transfer hazırlıkları içinde.

Hesap nedir?

MSP grubundaki affa karşı unsurların, hele meclisteki oylamadan sonra CHP kanadından gelen tepkiler yüzünden başlangıçtaki uzlaşmaz tutumlarını terketmelerinin ve grup kararına uyacaklarını bildirmelerinin temelinde iktidar meselesi yatmaktadır. MSP'liler koalisyonun devamının affa bağlı olduğunu kavramışlardır. Kavramayanlara ise CHP'nin gayriresmî ultimatomu bunu kavratmıştır. Ve MSP'liler, MSP'nin devamının da koalisyona, yani iktidarda kalmalarına bağlı olduğunu pek iyi bilmektedirler. Bakan seviyesinde bir MSP'li, «Biz affın meclisten çıktığı gibi kanunlaşmamasının koalisyonun sonu olduğunu, koalisyonun sonunun ise MSP'nin de sonu olduğunu biliyoruz» demekten çekinmeyecek kadar açık konuşmuştur.

Aynı MSP'li «affın sonunun ne olacağı» sorusunu şöyle cevaplamıştır:

«Af, Meclisten çıktığı gibi kanunlaşacaktır. İşin kilitli 226'ya dayanmıyor mu? O halde mesele yok. CHP

ve MSP milletvekilleri affı 226'ya aşan bir rakamla kanunlaşacaklardır. Bu konuda endişeye mahal yok. Biz bu sorunun, MSP'den bir, bilemedin iki, CHP'den ise bir fire ile atlayacağına inanıyoruz, istihbaratlarımız bize bunu gösteriyor».

Nitekim önceleri bu konuda kendisini angaje edecek sözler söylemekten ısrarla kaçınan ve kuşkuları ister istemez artıran Erbakan da 20 Nisan günü Mersin'de yaptığı konuşmada iddialı konuşuyor ve şunları söylüyordu:

«Af Kanunu geçen sefer Millet Meclisinde görüşülürken kanunun tümünün oylanmasına hafta sonunda sıra geleceği tahmin olunuyordu. Meclis çalışma günü ve saati de ona göre tanzım olunmuştu. Müzakere- ler tahmin edildenden önce bitti ve oylamaya sıra ani olarak geldi bu yüzden bazı milletvekillerimiz oylamada bulunamadılar. Af Kanununun şayet Senatoda bazı maddeleri değişikliğe uğrarsa AP çok iyi bilir ki Af Kanununun mahiyetini millete yanlış tanıtmaya çalışmamasından ve de esasen çok gecikmiş bu kanunu sürüncemede bırakmaktan hiçbir şey elde edemeyecektir. Sadece AP milletimiz içinde hüsrana uğrayacaktır. Zira partimiz milletvekilleri bu sefer tam mevcudıyla oylamada hazır bulunacak ve grubumuz kararı istikametinde oylarını kullanacaklardır.»

Haberler ve gelişmeler

daha sonra CHP kanatlarından sızan bilgilerle de doğrulandı. CHP içinde sadece Erzurum Milletvekili Gıyasettin Karaca red oyu vereceğini açıkça belli etti. Sabahattin Selek gibi oylamada bulunmak yerine bir eğlence yerinde oturmayı tercih edenler ise haystiyet divanına ihraç iste miyle sevk edileceklerini anlayanca yola geldiler.

Senato komisyonunda af tasarısı «kuşa döndürülürken» hükümet kanadındaki sükûnetin altında yatan da işte bu. Çeşitli kaynaklardan doğrulanan istihbaratlara göre CHP - MSP grupları affı Meclis'ten 226'yı aşan bir oy çoğunluğu ile çıkarabilecek güçte görünüyorlar.

Ancak gerek senatodaki gerekse daha sonra kurula-

cağı hemen hemen kesinleşmiş olan Senato - Millet Meclisi Ortak Komisyonundaki engellemeler karşısında her iki partinin de yapabileceği bir şey yok gibi. Bu yüzden CHP çevreleri af konusundaki soruları şöyle cevaplıyorlar: «Geciktirebilirler ancak önleyemezler. Af Millet Meclisinden geçtiği gibi kanunlaşacaktır».

11 Nisan 1974

- MSP'li ticaret Bakanı, yabancı sermaye yatırımlarına yeni bir yön verilmesini istedi. Bu arada turizm yatırımlarının da yabancı sermaye olmadan gerçekleştirilebileceğini ileri sürdü.
- MSP'den sonra CHP'nin de düşünce özgürlüğü için kanun teklifi hazırladığı bildirildi.
- ABD Kongresinde, Türkiye haşhaş ekerse askerî yardımın kesileceği bir kere daha -alaycı bir dille-

belirtili. Bir New York Milletvekili, konuyla ilgili olarak «Belki artık askerî yardım için bize ihtiyaçları yoktur, Belki de milleti korumak için uçak yerine haşhaş kullanabilirler» dedi.

● Filistin Halk Kurtuluş Cephesi'ne mensup üç «intihar komandosu», İsrail'e girip tutuklu bulunan 100 kadar arkadaşlarının serbest bırakılmasını sağlamak için giriştikleri tedhiş eylemi sırasında, 18 kişiyi öldürdüler, 18 kişiyi de yaraladılar.

13 Nisan 1974

- CHP'li Turizm Bakanı Birgit, MSP'li Ticaret Bakanı Adak'ın görüşüne katılmadı ve «Turizmde yabancı sermayenin gereğini» savundu.
- Bazı gazetelerin sürdürdükleri yayınlardan sonra, Milli Türk Talebe Birliği'nin düzenlediği «Yunan'a ihtar» mitingi İstanbul Beyazıt meydanında yapıldı. Miting olaysız geçti.
- Bursa cezaevinde 942 mahkûm

affın gecikmesini protesto için ayaklandı.

- İsraili Komandolar misilleme yaparak 6 Lübnan köyünü bastılar. İki yaşlı köylü öldürüldü, 20 köylü rehin alındı.
- Halk Sektörü, Bütçe Komisyonunda ve sermayenin kuruluşlarından Ekonomik Hukuk Vakfı'nın düzenlediği bir toplantıda tartışıldı.

14 Nisan 1974

- AP Genel başkanı Süleyman Demirel, CHP-MSP koalisyonunun kısa ömürlü olabileceğini ve kısa bir süre içinde, seçimin kaçınılmaz hale gelebileceğini söyledi.
- Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi

Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğinin Ankara'da yapılan toplantısında, hükümetin tutumu eleştirildi. Odalar Birliği Başkanı Sezai Dıblan hükümetin ekonomik ve sosyal konulardaki kararlarında açıklık olmadığı

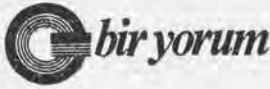
için yatırım kararlarında tereddütlerin ortaya çıktığını bildirdi ve Halk sektörüne karşı çıktı. Basına kapalı olarak sürdürülen toplantıda, sermaye içindeki görüş ayrılıkları daha da şiddetlendi ve yönetici kadroya eleştiriler yöneltildi.

● DISK Genel Başkanı Kemal Türkler, Konfederasyonun Kocaelinde düzenlediği toplantıda hükümetin desteklenmesini isterken,

Türk-İş'e de cevap verdi ve Türk-İş'i işçileri aldatmaca politikasıyla uyutma yolunda olmakla suçladı.

● Gümrük ve Tekel Bakanı, «Sigara kaçakçılığı TIR kamyonları ile yapılmaktadır» dedi ve asıl kaçakçılığın İthalat - İhracat yoluyla yapıldığını açıkladı.

● Birinci Teknik Eleman kurultayı sona erdi.

Teknik Elemanlar Kurultayı üzerine

Yücel Gürsel

13 - 14 Nisan'da Ankara'da 150 bin teknik elemanın, 29 kuruluş ve 400'den fazla delege ile temsil edildiği 1. Teknik Eleman Kurultayı toplandı. Teknik elemanlar, düzenin aralarında yarattığı yapay çelişkileri yıllar süren mücadeleleri ile aşmışlar, özellikle 12 Mart sonrası koşullarında örgütlü mücadele vermenin gerekliliği içinde daha bilinçli olarak, halkın ekonomik ve demokratik mücadelesi yanında yer almışlardır.

Kurultay bu mücadele düzeyinin bir aşaması ve maddi temellerinin somut bir göstergesi olmuştur.

Tekelci sermayenin 12 Mart sonrasında, temelde ekonomik saldırısını perdeleyen ve onun bir ürünü olan politik ve ideolojik saldırısı, kendi karşıtı olan halkın, ekonomik ve demokratik mücadelesini zorlu deneyler içinde bilemiş ve bu mücadele iç ve dış dinamiğın elverdiği ölçüde siyasi planda yansımıştır. 14 Ekim seçimlerinin önemi, bu diyalektik karşıtlığın tarihi gelişimin doğrultusunda bir üst düzeyde belirginleşmesinde, tekelci sermayenin, hesaplarının istediği gibi sonuçlanmamış olmasındadır.

Tekelci sermayenin bu dönemde kaybettiği siyasi mevzileri geri alma, kendi kesimleri arasındaki çatlakları sıvama, Uluslararası tekellerle işbirliğini tazeleme girişimleri, örgütlenme ve işleyiş biçimlerinin daha berrak bir şekilde açığa çıkmasına sebeb olmuştur.

Tekelci sermaye ekonomik örgütlenmesinin yanısıra açık ve gizli bütün politik ve ideolojik örgütlenmesini seferber etmiş durumdadır. Siyasi partileri, Sanayi ve Ticaret Odaları, Borsalar, Sanayici ve İşadamları Derneği, İşverenler Sendikası Konfederasyonu, Mason Locaları, Eğitim Vak-

fi, Trafik Vakfı, konferans heyetleri, seminerleri, simpozyumları, kilit noktalarındaki bürokratları, titrleri pek yüksek yerli ve yabancı uzmanlar aracılığı ile, en açık ve hayasızından, en bilimsel kılıflısına kadar ağa babalarının çıkar savunuculuğunu yapmakta, tehditler savurmaktadır. Sermayenin güdümündeki basında bütün bu girişimleri amacına en uygun biçimde yansıtmakta, kiralık sözcüleri kırıldan fazla kırılcılıkta yarış etmektedirler.

İçinde bulunduğumuz dönem halkın bütün kesimlerinin ekonomik ve demokratik hakları doğrultusunda en geniş örgütlenmelerini kurmalarının ve güçlendirmelerinin acil bir önem kazandığı dönemdir.

Bu geniş örgütlenme, tekelci sermaye girişimlerinin bütün biçimlerinin atlanmadan tesbit ve teşhir edilerek halkın mücadelesinin maddi biçimlerini, siyasi mücadelenin verimli ve zengin yatağını oluşturacaktır.

Teknik Elemanların üretim içindeki yerleri ve sendikal haklarla donatılmaları, dışa bağımlı bir ekonomiye ve tekelci sermayeye karşı mücadelede önemli bir mevzidir.

1. Teknik Eleman Kurultayı bu doğrultuda atılmış bir adım, sermayenin örgütlerine karşı emeğin, fedakarlığın ve bilincin örgütlenmesinin bir parçasıdır.

Teknik Elemanlar işçi statüsünde olma ve işçi sınıfının yanında yer alma mücadelesini vermektedirler.

1. TEKNİK ELEMANLAR KURULTAYI BİLDİRİSİ

Çalışan kesimlerin bir parçası olduklarını, yurtsever bir bilinçle kavramış olan ve Türkiye'deki 150 bin teknik elemanı temsil eden 29 örgüte mensup teknik elemanlar, Birinci Teknik Eleman Kurultayında bir araya gelmişlerdir. Bu Kurultay, demokrasi, özgürlük ve halk yararını savunma yolunda yeni bir adım, önemli bir aşamadır.

Teknik elemanlar da tüm çalışan kesimler gibi, 1970 sonrasında ağır antidemokratik baskılara maruz kalmışlardır. Bu dönemde çıkarılan Personel Kanunu ile teknik elemanların ücretleri düşürülmüş, sendikaları kapatılmış, meslek kuruluşları yokedilmek istenmiş, derneklerinin demokratik hakları ortadan kaldırılmıştır.

Karanlık günlerden geçmiş ve hâlâ antidemokratik yasaların ağırlığını hisseden kişiler olarak, özgürlüğün ve demokratik hakların savunulmasının bir yurtseverlik görevi olduğu inancındayız. Teknik elemanlar olarak bizler biliyoruz ki, mevcut ekonomik ve politik yapı, yaratıcı gücümüzü halkımızın hizmetine tam olarak sunmamızı, ekonomik ve demokratik haklarımıza tümüyle sahip olmamızı, yabancılara ülkemize zararlı olacak girişlerini önlememizi engellemektedir. Bu, çarpık yapısal durumun sürdürülmesinde tekelci sermayenin yerli ve yabancı unsurlarının çıkarı vardır. Ve tüm sorunlarımızın

çözümü, ancak bu bozuk yapının çalışanlara ve yurdumuzun çıkarlarına dönük bir şekilde değiştirilmesiyle mümkündür.

Demokrasi özgürlük yolunda, çalışanların demokratik ve ekonomik haklarını almaları için kazanılacak her demokratik mevzi, bizlerin ve tüm halkımızın sorunlarının çözümü yolunda yeni bir aşama olacaktır.

Tüm teknik elemanlar böyle bir mücadelenin sürekliliğinin bilincinde olarak, aşağıdaki görüşlerini halkımıza ve ilgililere duyurmayı, bunların gerçekleşmesi için bütün gücüyle çalışmayı bir yurtseverlik borcu olarak kabul eder:

1. Halkımızın demokratik isteklerinin bir sonucu olarak gerçekleşme yoluna girmiş olan genel af, tüm siyasi suçları kapsayacak bir biçimde mutlaka çıkarılmalıdır. Genel af, baskı döneminin kapandığını ilân eden bir demokrasi belgesi olacaktır. Kurultayımız, böyle bir affı engelleme yolundaki her türlü çabayı, halkımızın mahkum ettiği geride kalan karanlık dönemin antidemokratik bir kalıntısı olarak niteler. Ve bu gibi çabalara karşı çıkılmasının gerekli olduğunu belirtir.

2. Türkiye Birinci Teknik Eleman Kurultayı, 1961 Anayasasını, lüks sayan görüşü reddeder. Karanlık dönemin bir diğer kalıntısı olan antidemokratik Anayasa değişiklikleri mutlaka düzeltilmeli ve 1961 Anayasasındaki demokratik haklar daha da fazlasıyla halkımıza verilmelidir. Birçoğu antidemokratik anayasa değişikliğinin sonucu olan antidemokratik yasalar da değiştirilmelidir.

3. Halkımızın üretici gücünden tam olarak yararlanılması, insan gücü ve doğal kaynaklarımızın geliştirilmesi, ancak çalışanların özgürce örgütlenebilmesiyle mümkün olacaktır. Bu bakımdan tüm çalışanlar grev ve toplu sözleşme ile donatılmış sendikal haklarını almalıdırlar.

Teknik elemanların demokratik ve ekonomik hakları elde etmede gösterdikleri başarı, tüm çalışanların bu haklara sahip olması yolunda önemli bir adım olacaktır.

4. Teknik elemanlardan kamu hizmetlerinde en iyi bir biçimde yararlanılması için grev ve toplu sözleşme yetkileriyle donatılmış sendikal hakları tanınmalıdır. Bunun dışındaki bütün çözümler yüzeysel ve geçici olmaktan öteye geçemeyecek, teknik elemanların halka ve yurda en fazla yararı sağlayacak şekilde istihdamını engelleyecektir.

Halkımıza demokrasi ve özgürlük vaadeden hükümetin, bu konudaki tutumunu açıklık ve kesinlikle belirlemesini istiyoruz.

5. Teknoloji ve teknik hizmet ithali, yabancı sermayenin, geri bırakılmamızda kullandığı en etkin araçlardandır. Teknoloji seçiminde ve uygulanmasında yabancıların değil yurdumuzun çıkarlarının gözetilmesi zorunludur. Tüm demokratik güçleri, yabancı çıkarlarını gözetken teknoloji ve teknik hizmet ithali girişimlere karşı çıkma mücadelemizde yanımızda olmaya çağırırız.

Bu mücadelenin ilk hedefleri, yabancı ortaklı proje bürolarının

kapatılması ve yurt çıkarı ile bağdaşmayan teknik hizmet ithaline son verilmesi olmalıdır.

Ülkemizde uygulanacak teknolojilerin saptanmasında, teknik meslek kuruluşlarının görüşleri doğrultusunda davranılmalıdır.

6. Bağımsız ve halk yararına bir kalkınma ve sanayileşme doğrultusunda yapılacak girişimlerin, ulusal teknik eğitim piramidini güçlendirerek desteklemesi zorunludur. Bu piramidin gerçek anlamıyla ortaya konulması, yani yetiştirilecek insan gücünün nitelik ve niceliğinin saptanması bir ulusal teknoloji politikasının belirlenmesiyle mümkündür. Bugün için eğitim piramidinde yeri olmayan geçici tedbirlere itibar edilmemeli, üniversite ve yüksek okulların önünde bekletilen gençlere kapatılan kapılar açılmalı, toplumda iş olanakları sağlanarak üniversite ve yüksek okulların kapasiteleri genişletilmelidir.

7. Kapatılmış olan teknik eğitim kurumları ve tekniker okulları, üretimle de ilişkisi kurularak yeniden açılmalıdır. Üretim içinde eğitim esas olmalı, her kademede teknik elemana bir üst kademede ki eğitim olanağı sürekli olarak açık tutulmalıdır.

TEKNİK ELEMAN KURULTAYI, TEKNİK ELEMANLARIN HALK ÇIKARLARI DOĞRULTUSUNDAKİ MÜCADELELERİNİN GÜÇLENMESİNİ VE YAYGINLAŞMASINI AMAÇLAYAN BİR ÖĞGÜTLENME BİÇİMİDİR.

VE KESİNLİKLE BİLİNMEKTEDİR Kİ ORTAK MÜCADELEMİZ, ANA HEDEFİNE VARINCAYA KADAR DEVAM EDECEKTİR.

— 15 Nisan 1974 —

● Adalet Bakanı Şevket Kazan Güvenlik Mahkemelerinin kaldırılması konusunda hükümetin bir çalışması olmadığını, öte yandan Türk ceza kanununun 141 ve 142. maddelerini fikir suçu saydıklarını açıkladı.

● CHP Genel Merkez Sözcüsü bir süre önce CHP'nin örgüte gönderdiği bir gizli genelge ile ilgili bazı yayınlar konusunda yaptığı açıklamada, «Ticaret ve Sanayi

Odalarının belli bir ekibin sultasından kurtarılacağını» örgüte gönderilen bildirinin bu kararla ilgili olduğunu açıkladı.

■ Turizmde yabancı yatırımlar konusunda CHP'li Turizm ve Tanıtma Bakanı Birgit'le, MSP'li Ticaret Bakanı Adak arasında beliren görüş ayrılığının büyük ölçüde giderildiği bildirildi.

CHP, SERMAYE ÖRGÜTLERİNİ ELE GEÇİRMEK İSTİYOR

Sermayenin sözcüsü bir haftalık derginin 15 Nisan sayısında, CHP Genel Merkezinde, bütün partili milletvekili ve senatörlerle il başkanlarına «çok acele ve gizlidir» kaydı ile gönderilen bir genelgenin metni açıklandı. Açıklamaya göre, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Bor-

saları Birliği Genel Kurulunun yaklaştığı şu günlerde, bu kuruluşun yönetimini ele geçirmek üzere, yani bölge delegelerinin CHP'li veya MSP eğilimli kişilerden seçilmesi için çaba gösterilmesi isteniyordu. Genelgenin «işa» edilmesinden birkaç gün sonra, CHP Genel Merkez sözcüsü, söz konusu genelgenin son derece açık ve meşru olduğunu, Odalar Birliği yönetiminin yıllardır yıpsanmış bir ekibin sultasından kurtarılacağını açıkladı. Sadece Odalar Birliğinde değil her yerde aynı doğrultuda çalışmalar yapılacağını tekrarladı.

Büyük tekelci sermayenin mutlak iktidarına, tekel dışı sermaye ve kk burjuvazinin ortaklık koymasına çalışan, tekelci sermaye çıkarlarını orta sermayeye (tekel dışı sermayeye) ve kk burjuvaziye dayanarak yıpratmayı amaçlayan CHP'nin, Odalar Birliği gibi sermayenin en üst ve en yetkili örgütünün kendi sınıf dayanağını meydana getiren sınıflar tarafından ele geçirilmesini istemesi doğaldı. Sorun bir partizanlık sorunu değil, bir sınıf sorunuydu. CHP'liler ve MSP'liler tekel dışı sermaye ve kk sermayeyi temsil ediyorlardı. Tekelci sermaye ile tekel dışı sermaye ve kk burjuva çıkarlarının karşı karşıya gelmeye başladığı şu günlerde CHP'nin genelgesini ve CHP basın sözcüsünün açıklamasını birer belge olarak yayınıyoruz.

CHP'nin Odalar'la İlgili Genelgesi

«— Malumunuz olduğu gibi, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği, ticari ve sınai hayatımızda en önemli kuruluşlardan biridir. Bu kuruluşun memleketimizin kalkınma ve halkımızın refaha kavuşmasını sağlıyacak Beş Yıllık planların uygulanma ve başarıya ulaşmasında iktidarlarla aynı görüşü paylaşan, aynı paralelde alışan Yönetim Kurullarına sahip oldukları dönemlerde yararlı hizmetleri görülmüştür. Bunun yanında tek taraflı, daha çok belli bir kesimin temsilcisi, partizan Yönetim Kurulları elinde ise geniş ticaret, sanayi ve borsa lemine yararlı hizmetten yoksun kalmıştır.

Yukarıda işaret edilen sebeplerle, sözü geçen kuruluşun Mayıs 1974 ortalarında yapılacak genel kurul toplantısında yönetimin kendi camiasına daha dil, daha drşt hizmet edecek, kendi bünyelerindeki «sömürü düzenine dur» diyebilecek bir idareye kavuşturulması düşünülmektedir. Bu neticenin sağlanması için parti başkanlarımızın, partili belediye başkanlarımızın ve bu kohularla ilgili meslek kuruluşlarının yardımını rica ediyoruz.

şöyle ki :

— Odalar Birliği Genel Kuruluna katılacak çevreniz delegelerinin kimlikleri aşağıya çıkarılmıştır.

— Bu delegelerden, partimizden veya koalisyon ortağımız MSP den olanlarının tesbitini.

— Hiçbir partiye mensup olmadıkları halde, kendi görüşleriyle ya da temaslarınız ve ikna edişinizle görüşümüzü benimseyecek ve genel kurulda birleşebilecek olanların listesinin çıkarılmasını,

— Yazımızla istenen bilginin en geç 17 Nisan 1974 tarihinde Genel Sekreterliğimize gönderilmesini,

— Yukarıda işaret ettiğimiz temayülde olan ve kendilerine kesin olarak güvendiğiniz delegelerin Odalar Birliği Genel Kurulunun kendilerince ilân edilecek toplantı gününden bir gün önce saat 16.00'da Genel Merkezimizde bulunmalarının sağlanmasını,

— Çevreniz delegelerine önderlik edecek ve bizimle daima temas halinde kalacak, görüşlerimizi genel kurula ve delegelere aktaracak, telkin edecek, kendisine tam güveniniz olan bir arkadaşınızın isim ve kimliğini de acele bildirmenizi önemle rica eder, saygılar sunarım.»

Milletvekili ve senatörlere bu genelgenin dışında, yine «çok acele ve gizlidir» kaydı ile ikinci bir genelge gönderilmişti. Bu genelgede de şöyle deniliyordu :

«— Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği ile ilgili olarak il ve ilçe örgütlerimize gönderdiğimiz genelgenin bir sureti ilişikte takdim edilmiştir.

Bu arada,

a) Sözü geçen kuruluşun genel kuruluna gelecek olan seçim bölgesi delegelerinin tutumunun genelgedeki esaslara göre tesbit ve yazılı olarak Genel Sekreterliğimize bildirilmesini,

b) Gerek seçim bölgelerimize gittiğimiz günlerde, gerekse genel kurulda delegeler üzerinde çalışılmasını, ilgilenilmesini,

c) Genel Kurul toplantısından önce bizim paralelimizdeki delegelerle genel merkezimizde yapılacak toplantıya milletvekili ve senatörlerimizin de katılmasını,

d) Önerilerimiz dışında, bizim aklımıza gelmiyen ve sayın parlamenterlerimizin yararlı görecekları öneriler olursa lütfen ve acele bildirilmesini önemle rica eder, en iyi dileklerimizle saygılarımızı sunarım.»

CHP Genel Merkezi'nin Açıklaması

«Biz siyasal bir örgütüz. Toplumun bütün kesimlerini içeren etkin bir çalışma yapmak, görüşlerimiz yönünde bir yönetimin kurulmasını sağlamak görevi ile yükümlüyük.

Her şeyimiz meydandadır. Açık olan her girişimde erdem olduğuna inanmaktayız. Siyasal etkinliklerimiz bu ilkenin ışığında düzenlenir ve kamuoyunun yargılarına sunulur.

Ticaret ve Sanayi Odalarını da belli deneyden geçmiş bir ekibin sultasından kurtarıp, bu kesimin özelemlerini daha iyi belirleyebilmek için, yurt kalkınmasında topluma daha yararlı katkıda bulunmalarını sağlamak görüşünden çıkarak, kamuoyu'na ters ve çirkin aktarılan açık ve aydınlık bir bildiri ile örgütümüzü uyardık.

Yıllar yılı belli bir siyasal anlayışın partizan davranışlarla sömürü düzenini Ticaret ve Sanayi Odaları kanalıyla yürütenler, çok kısa bir süre önce AP Genel Başkanı'nın emriyle bu müessesenin başına partizanlığı ayyuka çıkmış, belli bir kesimin çıkarlarını savunma girişimlerinden başka, topluma bir şey vermemiş bir kişinin getirilmesine

göz yumanlar bilmelidirler ki, bu zihniyetin üzerine gerçek Ticaret ve Sanayi Odası mensupları adına yürüyeceğiz. Yalnız Ticaret ve Sanayi Odaları kesimiyle değil, toplumun her katını içeren kuruluşların sağlığı ile ilgileyeceğiz.

CHP olarak bütün önerilerimiz, uygulamalarımız siyasal girişimlerimiz açıktır, aydınlıktır, kamuoyu'nun yargıları önündedir. Gizliliğe ve karanlığa iltifat etmeyeceğiz.»

16 Nisan 1974

● Başbakan Ecevit, Demirel'e cevap verdi ve AP Genel Başkanı'nın «bunalım kıskırtmacılığı yaptığını» söyleyerek «Bu koalisyon yaşayacak» dedi.

● MSP Genel Başkanı Erbakan, MSP grubu üyelerine genel af konusunda verdikleri sözü hatırlattı.

● Eski DP'lilere ve 21 Mayısçılara siyasal haklarını iade edecek olan kanun teklifi Senatoda ikinci defa görüşüldükten sonra kabul edildi. Eski DP'liler ve 21

Mayısçılar siyasal haklarını elde ettiler
● Demirel, AP'nin Demokrat Parti'nin devamı olduğunu belirterek DP'lileri tekrar AP'ye çağırdı ve kendilerine yönetici kadroda yer verileceğini söyledi.

● Erbakan, fikir ve inanç hürriyeti kanunu konusunda görüşlerini açıkladı: «Bu kanun öyle mükemmel bir şekilde çıkmalıdır ki bundan sonra hiç kimse kanaat ve inancından dolayı mesul tutulmasın, renksizlerin istemedikleri her şahsı bir takım ithamlar altında bulundurmaları mümkün olmasın...» dedi

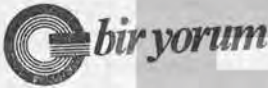
17 Nisan 1974

● Köy Enstitüleri Kanunu'nun 1940 yılında Meclis'de kabulünün yıldönümü TÖB-DER Genel Merkezi ve Şubeleri tarafından yurdun çeşitli yerlerinde Köy Enstitülerinin anma günü olarak kutlandı.

● Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu, Meclisten geçmiş

olan Af Kanunu Tasarısı'nı görüşmeye başladı. Komisyon çeşitli maddeleri değiştiriyor...
Almanya'nın yabancı işçi alma yerine artık sermaye ihracı yoluna gideceği bildiriliyor.

● Almanya'da bulunan 561 bin işsiz 23 bin 402'sinin Türk olduğu açıklandı.

Köy Enstitüleri katıksız
yerli eğitim kurumlarıydı

Ali Bozkurt

Cumhuriyetin 50. yılında okur yazar oranı halen % 52 gerçekleşmiş ve halen 2,5 milyondan fazla çocuk ilkokula gitme olanağından yoksunsa, bunun günahı Köy Enstitülerini kapatanların omuzlarındadır.

Dünyada hemen hemen hiç bir ülke gösterilemez ki 150 yıllık eğitim seferberliğinden sonra bu durumda kalabilsin. Padişah İkinci Mahmut 1820 yıllarından sonra çıkardığı Emirnameleriyle bir çok yenilikler getirmek istemişti. Bunların başında da ilköğretimin mecburiyeti gelmekte idi. 1936 yıllarına gelinceye kadar görüldü ki eğitim için yapılan tüm girişimler başarısız. Büyük Önder Atatürk bu durumdan çok yakınıyordu. Köylünün, işçinin yani tüm halkımızın kısa zamanda okula, bilgiye, kısaca aydınlığa kavuşmasını istiyordu. O yıllarda bazı yeni denemelere girişildi. Köylere öğretmen göndermek için daha önceki yıllarda açılan A - B kursları yerine eğitim kursları, köy öğretmen okulları açılmasına başlandı. Bunlar ihtiyaca cevap verecek gibi değildi. Daha başka şeyler yapılmalıydı. Bu halk daha kısa zamanda aydınlığa çıkarılmalıydı.

İşte bu sırada büyük bir eğitimciyi görüyoruz : İsmail Hakkı Tonguç. İlköğretim Genel Müdürlüğünün başına getirilmiştir. Bilerek veya bilmiyerek onun tartışmasını yapmıyacağız.

Tonguç uzun zamandan beri dünya eğitim gelişmelerini ve Türkiye'deki çalışmaları izlemektedir. Kendine göre planları vardır. Uygun çalışma arkadaşları, fazla olmamakla beraber, onun aklındadır. İşe hep beraber girilmiştir.

Türkiye Eğitim Problemlerinin çözüm yolu olarak Köy Enstitüleri fikrinin hiç bir yabancı eğitim düşünürüne ve görüşüne borçluluğu yoktur.

Bu çözüm şekli yüzde yüz yerli, yüzde yüz milli ve yüzde yüz halktan yanadır. Köy Enstitülerinin asıl başarısı da buradan gelmektedir. Tonguç yerli ve milli olmayan çözüm yollarının ülkemizi 150 yıldır çıkmazdan çıkamaz soktuğunu görmüştür. Çalışmalarını da bütün bunları gözönünde tutarak sürdürmüştür.

Yıl 1940, aylardan Nisandır. 3803 sayılı Köy Enstitüleri Yasası Büyük Millet Meclisinde görüşülecektir. Yasa hakkında çok kimse yeterli bilgiye sahip değildir. Örneğin General Kâzım Karabekir ile Doktor Şevki Ulu-dağ'ın görüşleri özetle şöyledir : «Köy Enstitüleri köy gençlerini askerliğe alıştırmır. Disiplinli ve okur - yazar yapar. Ayrıca enstitülerden harp zamanı memlekete yiyecek sağlanır. Hatta işsiz güçsüz kimseler buralarda yerleştirilir. O bakımdan da böyle kurumlar açılmalıdır.»

Ancak sınıf bilincinde olan toprak ağası milletvekilleri de vardır. Onlardan bir tanesi de Tonguç'u bir kenara çekerek şöyle uyarmağa çalışır. «Hakkı bey, Hakkı bey! biz bu memlekette okuttuklarımızla başa çıkamıyoruz. Sen bir de tutuyor bu kanunu meclisten geçirmekle hepsini birden okutmağa kalkıyorsun. Şunu da unutma ki, bu köylü dayılar hepsi okur dünyanın hanyasını konyasını öğrenirlerse o zaman burada ne sen kalırsın ne de ben... Hakkı, Hakkı! bindiğin dalı kestiğinin farkında mısın?»

Köy Enstitüleri yasasının oylamasına 150'ye yakın Milletvekili ya katılmadı ya da olumsuz oy kullandı. Bunların başında sonradan Köy Enstitülerini kapatacak siyasal düşüncenin ileri gelenleri bulunuyordu. Nitekim de öyle oldu. Bu zihniyet yönetime geçer geçmez Enstitüler kapatıldı.

Yirminci yüzyıl biterken halen ülkemizin eğitim düzeni tam bir çıkmazın içindedir. Eğitim programlarının ve kurumlarının çoğu emperyalizmin tutsağı durumundadır. Bu yetmiyormuş gibi yakın zamana kadar Milli Eği-

timimizin başına getirilen siyasetçiler dışa bağımlılığı daha da ileri götürsünler diye ellerinden geleni geri koymamışlardır. Eğitim sistemini eleştiren, Köy Enstitüsü çıkışlı yazarların yaptıklarını okutan, emperyalizmin simgesi haline gelen bir ülkeyi ağzına alan her namuslu, devrimci öğretmen kıyımca, açıklıkla karşışarıya kalmıştır.

Köy Enstitülerini kapatmakla yetinmeyen bu çağdışı, gayri milli düşünce sahiplerinin öğretmen yetiştiren kurumları ne duruma getirdiklerini Halkımız ve aydınlarımız ibretle ve dehşetle görmektedirler. Yoksul halk çocuklarının nasıl şartlandırıldığı, milliyetçilik adı altında Türk Bayrağını dahi nasıl tahrip ederek kurt başlı bayrak haline getirdiklerini, bu gençleri yetiştiren militan bir bayan öğretmenin nasıl da öğünerek «Kurdu kilituma bile çizmekten çekinmem» dediğini okudukça, duydukça Köy Enstitülerini kapatanların niyetlerini aklıbaşındaki herkes daha iyi değerlendiriyor.

Türkiye’de, Cumhuriyet döneminde emekçi halktan uzaklaşma Köy Enstitülerinin kapatılmasıyla başlar dersek büyük hata etmiş olmayacağıımızı zannederim.

Köy Enstitüleri kuruluşunun emekçi halk kitlelerinin zorlaması sonucu olduğunu kimse söyleyemez. Ancak oralardan mezun olan devrimci öğretmenlerin, emekçi halk kitlelerinin mücadelesine katkıda bulunduğunu da kimse inkâr edemez.

Zaten Köy Enstitüsü mezunu devrimci öğretmenlerin yıllardan beri kıyılmalarının temelinde de bu gerçek yatar.

Emekçi işçi ve köylümüzün bilinç düzeyi bu gün Köy Enstitülerinin kapatıldığı yıllardakine kıyasla çok ilerlemiştir. 17 Nisanları anma toplantılarına yığınla katılmalarının nedeni budur. Onlar giderek kendi eğitim kurumlarını kendileri kuracaklar ve yıkılmalarına da göz yummayacaklardır. Bu böyle biline.

18 Nisan 1974

- Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu Genel Af tasarısını görüşmeye devam ediyor. 146/3. maddelerden sonra 141 ve 142. maddelerin de kapsam dışı bırakılması kabul edildi.
- Vehbi Koç, «Yatırımlar aşağı

yukarı durmuştur. Bundan büyük zarar görülür, Batarsak hep beraber batacağıız,» diyerek Hükümetin ekonomi politikasını eleştirdi.

- Kuzey Irak’da Kürtlerin yeniden saldırıya geçtikleri bildiriliyor

SERMAYE VE HÜKÜMET İLİŞKİLERİ

Geçtiğimiz ay sermaye kesimi için son derece hareketli bir ay oldu. Çeşitli sermaye örgütlerinde ardarda toplantılar düzenlendi, kongreler yapıldı. 14 Ekim seçimlerinden hemen sonra Divan Otelinde yapı-

lan ve Eczacıbaşı’nın deyişiyle «endişeleri izhar etme» toplantısından itibaren beliren tedirginlik, son ay içinde bütün sermaye kesimlerine bulaştı. Önceleri yeni tercihler peşinde koşuyor izlenimi veren serma-

ye kesiminde, iç gelişmeler daha belirginleşti, tutum ve tavırlar daha bir açıklık kazandı. Çalkantı henüz sona ermiş değil. Ancak tartışmanın yönü belli arttı.

Sermaye içindeki çalkan-

ti, CHP - MSP hükümeti ve onun ekonomik - politik çizgisi üzerinde odaklaşıyor. Yeni hükümetin demokratik girişimlerine, temel hak ve özgürlüklere ilişkin tutumuna, hemen hemen tek bir cephe halinde karşı çıkan sermaye, iş ekonomik politikaya gelince aynı tek sesliliği göstermedi. Tekelci sermaye kanadı, tekel - dışı sermaye, geri üretim ilişkilerinin temsilcisi olan aracı - tefeci - tüccar kesimler yeni hükümete karşı farklı tavırlar içine girmeye başladılar. Bu farklılaşmalar iç sürtüşmeleri daha da artırdı. Nitekim Nisan'ın ilk günlerinde yapılan Türk Sanayici ve İş Adamları Derneği toplantısı, İşveren Sendikaları Genel Kurulu, Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları İstişari Toplantısı hep bu çekişmenin doğurduğu tartışmalara sahne oldu.

Hükümete Yönelik Endişeler

Hükümetin ekonomik tutumuna zaten işçi - işveren ilişkileri konusunda öteden beri karşı çıkan ve «endişeli» olduğunu belirten sermaye kesiminde, işçi konularında dışında ilk eleştiri, hükümetin orta vadeli kredilerle ilgili bazı kararlarından sonra geldi. Gerçekten Erbakan başkanlığında toplanan Bakanlıklararası Ekonomik Kurul toplantısında Özel Sektöre verilen, orta vadeli kredilerin alındığı amaçlardan başka alanlarda kullanılmasından yakını

mış ve sanayi için alınan kredilerin turizme yönelik yatırımlarda, lüks tüketim mallarının alımında kullanılmasının enflasyonu körüklediği belirtilmiştir. Bu uygulamanın öncelikle düzeltilmesinin gereğine işaret edilmiş, orta vadeli kredi talebinde bulunanlardan, krediyi niçin kullanacağını sorulması ve projelerinin titizlikle incelenmesi kararlaştırılmıştır. Öte yandan, enflasyonun önlenmesi için toplam kredi hacminin genişletilmemesi de kararlaştırılmıştır. Toplantıda, Merkez Bankası'nın uygulamada daha etkili bir rol oynaması, kredilerin her isteyene değil, ekonomik kalkınma amaçlarına yönelik olarak dağıtılmasının sağlanması istenmiştir.

Daha sonra hükümetin fiilen uygulamaya başladığı bu görüşler özel sektör içinde ilk kımıldanmaları başlattı. Tabii endişeler bundan ibaret değildi. Ecevit'in «Tekellere karşı çıkıyacağız. Ancak onları kuşatacağız. Halk Sektörü ve kooperatifler bu işi başaracak güce eriştirileceklerdir» yollu sözleri, hükümetin, sermaye örgütlerinin AP eğilimli yönetim kademelerine duyduğu hoşnutsuzluk, Erbakan'ın Odalar Birliği yönetimini ele geçirmek için giriştiği kulisler ve CHP Genel Merkezinin, örgüte yayınladığı bir genelgede, sanayi ve ticaret odaları yönetim kurullarına CHP'lilerin seçilmesinin sağlanması için çalışmalar yapılmasını istemesi, sermayenin ve özellikle «tekelci Sermaye»nin kuşularını

çoğaltmıştı. Bu arada hükümetin tekel - dışı sermayeye destek olacak bazı projelerinin istihbar edilmesi tekelci sermayeyi daha çabuk harekete geçmeye zorladı.

Tarabya Otelini Fiyakosunu

Türk Sanayici Ve İş Adamları Derneği 2.3 Nisan günleri Tarabya Otelinde bir toplantı düzenledi. Toplantının basına açıklanan gündemi «Hükümetin ekonomik kararları ve piyasadaki etkileri» idi. Ancak çağrılan sermaye örgütleri ne daha yüklü ve kapsamlı bir gündem gönderildiği de söylenmekteydi. Toplantıya Sanayi Odaları temsilcileri çağrılmıştı. Derneğin iki temel direği Vehbi Koç ile Eczacıbaşı toplantı yapıldığı sırada Amerika gezisinde idiler ve gezinin amacı «yetenekli öğrencilere ABD'deki bazı vakıflardan burs temin etmek» şeklinde açıklanıyordu. Ancak sermaye çevrelerinde bu gezinin amacı iki nedene dayanıyordu. İlk amaç, son günlerde iyice sıkışmış bulunan ABD işçevreleri sözcüleri ile Türk işçevreleri sözcülerinin karşılıklı temaslar trafiği çerçevesinde ABD'ye giden, Türkiye tekelci sermayesinin bu iki kilit kişisi «AET-ABD-Türkiye ilişkileri» konusunda temaslarda bulunacaklardı. İkinci amaç ise, gerek Koç, gerek Eczacıbaşı, hükümete karşı tavırlarını netleştirmeden önce Türkiye'de sermaye kesimi içindeki görüşlerin ve ayrılıkların be-

lirginleşmesini izlemek istiyorlardı.

Nitekim Tarabya Otel toplantısı, görüş farklılıklarını iyice su yüzüne çıkardı. Eskişehir, Adana, İstanbul Sanayi Odaları yönetim kurulları toplantıya katılmayacaklarını açıklıyorlar ve toplantıyı düzenleyen Tekfen Holding yöneticisi Feyyaz Becker'i, Odalar Birliği Genel Sekreteri, AP Ordu Milletvekili Şadi Pehlivanoglu'nu suçuyorlardı. Katılmama kararı şöyle ifade edilmekteydi: «Türk Sanayici Ve İş Adamları Derneği yöneticilerinin peşin hüküm ve kararlarla bir takım siyasi çevrelere yaranmak için ve yeni hükümeti kötüleme amacıyla bu toplantıyı düzenledikleri anlaşıldığından, katılmamanın yerinde olacağı kararı alınmıştır...»

Eskişehir, İstanbul ve Adana Sanayi Odaları toplantıyı «politik, Ecevit hükümetine karşı ve kasıtlı» olarak mahkum ederlerken Ankara ve İzmir Sanayi Odaları, tartışmalı toplantılardan sonra katılacaklarını bildirdiler. Toplantının fiyasko ile sonuçlanacağı belli olmuştu. Feyyaz Berker, katılmayacaklarını belirten sermaye örgütlerine uzlaşmacı bir tavırla yaklaştı ve «istenirse toplantının bir süre, ama kısa bir süre için ertelenebileceğini» bildirdi. Ancak katılma kararı verenler kararlıydılar.

Basında çıkan erteleme haberleri yalanlandı ve Feyyaz Berker, toplantının yapılacağını ve çağrılanlardan büyük bir çoğunluğun

da katılacağını bildirdi. Aynı gün (28 Mart 1974) İstanbul Sanayi Odası Başkanı Nurullah Gezgin bir açıklama yaptı ve toplantıyı düzenleyenleri yeniden suçlayarak «İstanbul Sanayi Odası olarak biz katılmakta sakınca görüldük. Bu nedenle katılmıyoruz. Aşın da şu anda hükümete karşı olmanın bir anlamı da yoktur. Aksine yanında olunmalıdır. Polemik yapmanın genel menfaatler yönünden yararı da yoktur» dedi.

Toplantı, ilan edilen gün Tarabya otelinde başladı. Toplantıya 20 kişi katılmıştı. Daha sonra gazeteler gerek katılma oranının düşüklüğünden gerekse toplantıda olup bitenlerden dolayı, olayı «Tarabya Yenilgisi» olarak adlandıracaklardı. Yüzlerce çağrılı gelmemişti. Gelenlerin bir kısmı ise toplantıyı düzenleyenleri kıyasıya suçlamışlardı. Toplantının açış konuşmasında, Feyyaz Berker, özel sektörün öteden beri bilinen dert ve endişelerini dile getirdi. Ancak tartışmaların hedeflenen ağırlığı çoktan kaymış ve toplantının özel sektörü temsil edip edemeyeceği noktasına varmıştı. Konuşmacılar «Türk Sanayici Ve İş Adamları Derneği'nin (TSİD) hükümete karşı bir çeşit savaş açtığını» önestürdüler, «hükümete karşı tek bir cephe halinde çıkılarak bir gövde gösterisi yapılmak istendiğini ve böylece ıcrâ üzerinde bir güce sahip olduğunun kanıtlanmaya çalışıldığını» söylediler.

Toplantıya son anda çağ-

rılan Tüccar ve Sanayiciler Derneği Başkanı Avni Özden bu hedefin sakat olduğunu söyledi ve şöyle dedi: «Bir çekingenlik görüyorum. Bu nereden geliyor? Bu toplantı özel sektörü temsil etmiyor, Bu sayı (20 kişi) özel sektörü temsil edemez. Biz burada bulunanlar, bu cılız kadroyla kamuoyu karşısına çıkamayız».

TSİD'nin Tarabya Otel toplantısı böylesine bir fiyasko ile sonuçlandı. Ancak dedikoduları uzunca bir süre devam etti. Ötedenberi sermayenin tekelci kesiminin örgütü olarak bilinen TSİD toplantısının perde arkasında olup bitenler konusunda en ilginçini bir İstanbul gazetesi (Ekonomi Politika) veriyor ve toplantının basına gizli tutulan bölümünde Şadi Pehlivanoglu ile Halil Kaya'nın, işadamlarını AP paraleline sokmakla görevlendirildiklerini yazıyordu. Aynı gazete toplantı sonucunu değerlendirdiği başyazıda şöyle diyordu: «Bu bir savaştı ve kaybedildi. Şimdi kurallara uyulmuş ve savaşı kaybeden yöneticiler, savaş alanını terketsinler. Bu istifa demektir».

TSİD'nin Tarabya fiyaskosuna rağmen girişimleri devam etti. Ankara'da 26 Nisan günü «Parlamanterlerle, işadamlarının tanışma gezisi» düzenlemeyi kararlaştırdı. Ancak bu konuda da anlaşmazlık çıktı. Tarabya Otel toplantısına katılmayan Odalar, bu geziyi de boykot ettiler. Bu arada sürdürülen politikayı «AP paralelinde bir parti.

zanlık» olarak niteleyen Tüccar ve Sanayiciler Derneği Başkanı Avni Özden de, Tarabya toplantısında seçilen ve koordinasyonu sağlamak görevini üstlenen Feyyaz Berker, Cahit Aydoğan, Şinasi Ertan, Avni Özden ve Şadi Pehlivanoglu'ndan kurulu komiteden istifa etti.

TİSD içinde olup bitenleri değerlendirmek isteyenlerin bir kesimi «Tekelci sermaye partiyi kaybetti» derken, bir başka kesimi de «Durun bakalım. Şu anda ikinci takım var sahne-de. Koç ve Eczacıbaşı dönsünler bir hele» diyorlardı. Her şeye rağmen tartışılmayacak kadar ortada alan gerçek, sermaye içindeki ilişkilerin derinleştiği ve hükümete karşı «tek bir cephe» halinde çıkılmadığı idi.

İşveren Sendikalarında Tekelciler Ağır basıyor

Ancak tekelci sermayenin bir başka güçlü örgütü olan Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nda (TİSK) aynı olaylar tekrarlanmadı. TİSD toplantısının hemen ardından 4 Nisan günü Ankara'da toplanan Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu genişletilmiş yönetim kurulu toplantısında konuşan Konfederasyon Başkanı Halil Kaya hükümetin ekonomik politikasına son derece sert eleştiriler yöneltti. Hükümetin ülkeyi 1970 öncesine götürülecek bir tutum içinde olduğunu açık açık söyledi ve fabrikalardaki

kaynaşmaları 15-16 Haziran öncesine benzettili. Kaya özetle şöyle konuştu:

«Gerçekten, izlenen ekonomik politikamız hatalı şekilde ortaya atılan bir yönü de yüksek ücret politikası olmuştur. Devlet memurları aylıklarında ölçütlü bir düzenleme ile iktifa olunurken, ücretlerin fiyatların önünde gitmesi gibi bir politikanın hükümetçe benimsenerek ifade olunması, ücret strüktürünü ters yönde etkileyen ve toplu sözleşmelerde aşırı taleplere yeşil ışık yakan bir davranış olmuştur.

Bu dönem, umutların alabilirdiğine arttırıldığı, her kuruluşun ve hatta her ferdin hakından fazlasını talep eder bir hale geldiği bir dönem olmuştur. Toplu sözleşme teklifleri, anlaşma düzeyinin çok üzerinde bir seyir takip etmektedir. Hatta anlaşma yapılabilen yerlerde dahi taraflar, tam bir tatminsizlik içinde bulunmaktadır. Bu hatalı gidiş işçi-İşveren ilişkilerini hergeçen gün daha da gerginleştirebilir.

Toplu sözleşme pazarlığının ağırlık taşıdığı 1974 yılında, sözleşmelerin ne gibi şartlarla bağlanabileceği bilinmemektedir.

Bu kararsız durumu etkileyen faktörlerden biri de izlenen sosyal politikanın tek yanlı olması ve işçi kesimi yönünde, yanında görünmesidir. Her vesile ile kamçılanan umutlar, içinde «Hükümet nasıl olsa bizim hükümetimizdir. Biz dilediğimizi yaparız» görüşünün doğmasına yol açmış, bunun sebep ol-

duğu tansiyon ise, işçi-İşveren ilişkilerini olumsuz yönde etkilemiştir.»

Daha sonraki günlerde ufak tefek çıkışlar dışında özel sektör belli bir hareketsizlik içine gömüldü. Ancak 14 Nisan günü bütün Ticaret ve Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları'nın yönetim kurulları başkanları, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)'nin Ankara'daki Genel Merkezinde «istisari bir toplantıya» çağrıldı.

Toplantı istisari idi, ancak sızan haberler «sermaye kesiminin içine düştüğü keşmekeşe son vermek, orta vadeli kredilerle ilgili hükümet politikasını değiştirmek ve ses ve fikir birliğini sağlamak» olduğunu bildiriyordu.

Toplantıya 216 Oda, 56 borsa başkanı katıldı. Toplantı «Emperyalizm, sömürü, aracı, tefeci» gibi sol terimlerle konuşan Söke Ticaret Odası başkanı bir yana bırakılsa, tekelci sermaye sözcülerinin hakimiyeti altında geçti. Özellikle Demirel'in «has adamı» Sezai Dıblan'ın başını çektiği bu kesim eleştiri ve isteklerini şöyle özetlediler: Mali af kapsamına iş adamlarının vergi ve sigorta borçları da alınmalıdır; DPT'nin tayin edici gücü haksızlığa yolaçmaktadır. Özel sektörün toplam yatırımlar içindeki yeri gözönüne alınarak planlamada özel sektörün söz ve karar sahibi olması sağlanmalıdır; asgari ücret politika-sında hükümetin işçiye yeşil ışık yakan tutumu son bulmalıdır; kıdem tazmi-

natları ile ilgili karar gözden geçirilmelidir; orta vadeli kredilerde halk sektörüne ağırlık tanımakta, özel sektör, üvey sektör, derekesine indirilmektedir. Bu son bulmalı ve halk sektörü öncelik taşımamalıdır...

Aynı toplantıda çatlak seslerin çıkmasını önlemek ve bunu sürekli kılmak üzere odaların bağımsız görüş bildirmelerinin yasaklanması ve sermaye kesimi adına ortak görüşü, oluşturulacak bir «ekonomik kurul»un tesbit edip açıklanması istendi.

Bu toplantıda, umulanın tersine çok az çatlak ses çıkmıştı. Sermaye çevrelerinden alınan bilgiler, bunun tekelci kesimle, tekel dışı kesimin uzlaşması olarak yorumlanamayacağını belirtiyor ve hükümeti destekleme eğiliminde olan tekel dışı sermayenin yada tekelci kesimin hükümetle iyi ilişkiler kurmakta yarar gören kanadının (Adana kanadı) Odalar birliği seçimlerine hazırladıkları şeklinde yorumluyordu.

Nitekim hükümet başından beri sürdürdüğü «kayıtsız», «Umursamaz» tavrını bu toplantıdan sonra da devam ettirdi.

Ağır top Sahnede

Ancak 19 Nisan günü ağır top Vehbi Koç konuştu. Koç, Anadol ve Ford bayilerinin yıllık toplantısında yaptığı konuşmada son derece karamsar bir tablo çizdi ve ölçülü kelimelerle de olsa hükümete karşı çıktı. Tekelci sermayenin

ağır topu «Hepimiz aynı gemi içindeyiz. Batarsak hep birlikte batacağız» dedi. Yatırımların büyük ölçüde durduğunu ve bunun vahim sonuçlara yol açacağını da söyleyen Koç, özel sektörü savundu ve şöyle konuştu:

«Bazı çevreler özel sektör için tekelci, sömürücü, komprador, aracı diye konuşmalar yapmakta ve yazılar yazmaktadır. Bizler hakikatin en kısa zamanda ortaya çıkacağına inanarak büyük güçlüklerle rağmen kurduğumuz sanayinin üretimini durdurmamak ve yeni yatırımlar yapmak için her çabayı göstermekteyiz ve göstereceğiz.

Bir memlekette yatırım yapan ve işgücü temin eden her vatandaş, her firma en büyük hizmeti yapıyor demektir, çünkü bu yatırımlar artık o memleketin malıdır. Günde on saat çalışmaktayım, senelerden beri şahsen ve grup olarak en yüksek vergiyi ödemekteyiz, en fazla işgücünü temin etmekteyiz. Buna karşılık bugüne kadar ilgili makamlardan çocuklarımıza miras bırakılacak bir takdir mektubu dahi almadık.

Bu memleketin ekonomisini günün şartlarına göre güçlendirmek ve rakiplerimizden geri kalmayacak şekilde düzenlemek lazımdır. Hiç bir mal darlığının polis tedbirleri veya kanunlarla halledildiğini görmedim. Ancak üretimi artırmak suretiyle çare bulunabileceği kanaatindeyim. Bunun için elbirliği ile her sahada

üretimi artırmamız şarttır.

Yatırım işleri aşağı yukarı durmuş vaziyettedir. Herde bundan büyük zararlar görülebilir. Bu tikanıklığın giderilmesi için icap eden kararların süratle alınmasını rica ediyoruz»

Büyük patron'dan sonra sözü «Büyük koordinatör» Hulki Alisbah aldı. Alisbah, Koç'tan da karamsar bir tablo çizdi ve «1974 yılında önümüzü açıkça göstermiyoruz» dedi. Hulki Alisbah sözlerini şöyle tamamladı:

«1974 yılında enflasyonist baskı devam edeceğe benziyor. Bu yıl döviz rezervlerimizin geçen yıllarda olduğu gibi aynı gelişmeyi gösterip göstermeyeceği konusu da şüpheli görünmektedir. Hükümetin yatırımlara karşı fazla teşvik-kâr davranmadığı da bir diğer menfi faktör olarak önümüze çıkmaktadır. Teşvik kararları ağır çıkmaya başladı. Hükümetin halk sektörüne ağırlık tanıyıp, bizi üvey sektör durumuna getirme eğilimi var. Öte yandan, yabancı sermayeyi ürkütücü kararlar almıyor. Devlet bütçesinin yine açık oluşu ve açığı kapatacağı düşünülen retuşlarla otomobilin de lüks maddeden sayılıp, ayrıca vergilendirilmesi mümkün.»

Koç'un konuşmasından bir kaç gün sonra İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) Genel Kurulu toplandı. Sermayenin tekelci kesiminin sızlanmaları açık eleştiri ve giderek suçlama haline gelirken hükümet kanadında da bir tutum farklılaşması ortaya

çıkıyordu. Gerek Erbakan, gerekse Ecevit ardarda verdikleri demeçlerle özel sektörü yatıştırmaya çalışıyor ve teminatlar veriyorlardı. Ancak gerek Ecevit ve Erbakan'ın teminat verirken kullandıkları ölçülü ifadeler, gerekse uygulamada hükümetin ücret ve kredi politikası, tekelci kesiminin yatışmasına elvermemekteydi.

Nitekim TİSK Genel Kurulunda Halil Kaya uzun konuşmasında suçlamalarını bu defa son derece kapsamlı bir şekilde tekrarladı.

Kaya krediler konusunda şöyle konuştu:

«Yatırımların zamanında yapılmasının önde gelen şartı diğer unsurlarla birlikte kredi mekanizmasının iyi işletilmesidir. Bugün özellikle sanayicimiz, orta ve uzun vadeli kredi imkânından yararlanamamaktadır. Merkez Bankasına ayrılan fonların artırılması kredi imkânlarını daha da daraltmıştır. İçinde bulunduğumuz günlerin bu önemli sorununa hükümetimizin yeniden eğilerek, rahatlık getirmesini dilemekteyiz.»

Kaya toplu sözleşme görüşmelerinde de bazı kısıtlamalar getirilmesini ve pazarlığın «başboş» bırakılmamasını istedi. Kaya bunu da şöyle açıkladı:

«Toplu pazarlık düzeni bazı yönleriyle objektif kriterlere bağlanmadığı takdirde, bazı zümrelerin yararına işleyen, teşkilatlanmamış çalışanlarla, teşkilatlanmış çalışanlar

arasındaki farklılaşmayı artıran bir sistem olarak gelişmektedir».

Kaya'nın örgütlü işçilerin ekonomik mücadelesinin ulaştığı boyutları kısmak isteyen ve gerekçe olarak da örgütsüz emekçilerin durumunu gösteren konuşması «demagoji bile olmayan bir safсата» şeklinde nitelenirken, TİSK Genel Kurulunda sermayenin ve AP'nin İzmirli ağır topu Yaşar Holding'ten Selçuk Yaşar halk sektörüne karşı çıkarıyor ve şöyle diyordu:

«Halk sektörü kurma girişimi büyük ekonomik yanılgıdır, şayet halkın tasarruflarının gerçekten verimin ve sosyal adalet ilkelere uygun bir şekilde değerlendirilmesi isteniyorsa bunun yolu, Sermaye Piyasası Kanununu bir an önce çıkartılarak ekonominin en dinamik ve verimli kesimini meydana getiren özel sektöre halkın daha geniş bir ölçüde istikrarını sağlamak, hem hepimizin arzuladığı sosyal adalet ilkesini gerçekleştirecek, hem de Türkiye'nin hızlı kalkınmasına olumlu katkıda bulunacaktır.»

Bizim anladığımız mânâda halk sektörü bu olmak lâzım gelir. Yoksa, dünyanın hiç bir yerinde tam mânâsıyla denenmemiş yeni tecrübelerle girerek, ana hedefi kâr olmayan ve yöneticileri arasında serbest rekâbet piyasasında tecrübe sahibi olan kişilerin bulunmadığı sosyal amaçlı kuruluşların büyük sanayi yatırımlarına girmesi, gerek üyeleri, gerekse ülke için

büyük sakıncalar doğuracaktır.»

Bütün bir ay boyunca süren ve daha da süreceğe benzeyen sermaye içindeki çalkantının Nisan 1974 sonlarına doğru gelip dayandığı yer iki noktada özetlenebilmektedir.

Gerek sermaye kesimi, gerekse hükümet seçim öncesinde işçilere vaad edilenlerin, az yada çok karşılanması için birşeyler yapılması gerektiğini bilmektedirler. Ancak tartışmalı olan bunun yükünü kimin çekeceğidir. Hükümet toplu sözleşme pazarlıklarında, sermaye kesiminin terk etmesini ve nominal ücretlerle gerçek ücretler arasındaki uçurumu kapatıcı yönde bazı fedakârlıklara katlanmasını istiyor, buna karşılık sermaye, sözü edilen vaadlerin ölçüsüz, bol keseden savrulduğunu ve bu vaadlerin kendilerini bağlamayacağını önesüreterek, hükümete «vergi indirimi ve asgari geçim hadininin yükseltilmesi» yoluna gitmesini öğütüyordu. Nitekim tekelci sermayenin bir sözcüsü Sinasi Ertan «Ücret artışlarını önlemenin, yalnız iç mesele olmadığı, AET içinde yerimizi almanın birinci şartı olduğunu» fütursuzca basına açıktadı.

İkinci nokta ise, hükümet ile sermaye arasındaki sertleşmesidir. Demirel «14 Ay sonra bir seçim olabilir» diye yeşil ışık yakarken, tekelci sermaye örgütleri de hükümeti yıpratma yönünde bir propogandaya hız

verdiler. Ancak tekelci sermaye dışında kalan sermaye kanatları, hatta Özal kardeşler aracılığıyla hükümette temsil edilme olanağı elde etmiş Adana Sanayi Odası gibi tekelciler bile Koç - Tekfen - Yaşar Holding gruplarının politikasını benimsememekteydiler. Adana Sanayi Odası Başkanı Sakıp Sabancı, hükümetin politikası konusunda «tereddüt yaratıcı» demekle yetiniyor. Sanayinin ve özel sektörün baş derdi olarak da «enerji kit-

lığını» gösteriyordu. Sabancı konuşmasında hükümetin bu konulara en kısa zamanda olumlu çözümler getireceğine inandığını da eklemeyi ihmal etmedi.

Tekel - dışı sermayenin temsilcileri olarak bilinen Eskişehir Sanayi Odası ise açıkça hükümet yanında yer alıyor ve Koç - Tekfen - Yaşar Holding grubuna karşı çıkıyordu.

Bu arada İstanbul gibi tekelci sermayenin etkin ve yaygın olduğu bir bölgenin sanayi odasının da hükü-

metten yana çıkmasını yanlış değerlendirenler, olayı tekelci kesim içindeki çatlamalara bağlamak istediler. Ancak sanayi odalarının yönetim kurullarının kuruluş şeklini bilenler, sanayi odalarının her zaman tekelci kesimin elinde olmayabileceğini söylüyorlar ve sermaye içinde Nisan 1974 boyunca gözlenen sürtüşmenin temelinde tekelci sermaye ile tekel dışı sermayenin çelişik çıkarlarının yattığını belirtiyorlardı.

19 Nisan 1974

● Senato Anayasa ve Adalet Komisyonu, Meclis'den gelen af teklifini, değiştirerek kabul etti. 141, 142, 146/3 ve 149. maddeler kapsam dışı bırakıldı.

● Başbakan Yardımcısı ve MSP Genel Başkanı Necmettin Erbakan «Af

Kanunu üzerinde AP'nin Senatoda yapmak istediği değişiklikler önemli değildir. MSP'lilerin tümü oylamada bulunacak ve Af Kanunu Millet Meclisinden çıktığı gibi kanunlaşacaktır.» dedi.

● Türkiye İşveren Sendikaları 10.

DEMOKRASIYE AYKIRI MADDELER

genel kurulu başladı. Konfederasyon Başkanı Halil Kaya, «Hükümetin ekonomik politikasında bir açıklık olmadığını, bu yüzden hür teşebbüsün endişeli olduğunu, sanayi kalkınmasının duraklama dönemine girdiğini» söyledi.

● Suriye ve İsrail arasında Golan cephesinde çarpışmaların şiddetlendiği haber veriliyor.

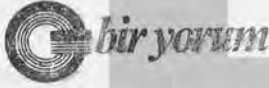
● Sedat'ın ABD'ye yakınlaştığını resmen ilan etmesinden sonra Sovyetler birliği Mısır'a silâh göndermeyi durdurdu.

20 Nisan 1974

- İşverenler Sendikaları Konfederasyonu Genel Kurulunda Hükümetin işçi lehine taraf tuttuğundan şikâyet edilirken, Ecevit, Konfederasyon başkanının sözlerini cevapladı ve «Hükümet olarak aldıkları tedbirlerden, özel sektörün endişelerini haklı gösterecek bir tek örnek verilemeyeceğini» söyledi.
- İşverenlerin ve sermaye

sözcülerinin halk sektörüne karşı eleştirileri ve tepkileri yoğunlaşıyor.

● DISK Genel Başkanı Türker, DISK sendikalarının hükümeti desteklemeleri gerektiğini belirtti, halk sektörünün güçlendirilmesini ve bu amaçla sendikaların çeşitli alanlarda yatırım yapmaları gerektiğini söyledi.

Yaygın sosyal güvenlik, halk sektörü ve İYAK

Alpaslan İşçisi

Yaygın ve etkin bir sosyal güvenlik, halk sektörü ve İşçi Yardımlaşma Kurumu (İYAK) bugünkü iktidarın amaçları içinde ve bu iktidarın işbaşına geçmesiyle başlayan dönemde birbirleriyle ilintili kavramlar olarak belirmiş bulunuyor.

Akgünlere'de İYAK :

CHP'nin seçim bildirgesi olan «Ak Günlere» de «halk sektörü»nü oluşturan unsurlar; köylü kooperatifleri, sosyal güvenlik ve yardımlaşma kurumları, sendikalar, yurt dışındaki işçi ortaklıklarının ve benzeri halk ortaklıklarının girişimleri olarak sıralanmıştır. Aynı bildirmede bir sosyal güvenlik ve yardımlaşma kurumu olan öngörölmüş bulunan İYAK, böylece, tipik bir halk sektörü birimi olarak ortaya çıkmaktadır.

CHP bildirgesine göre «İYAK, işçilere en yararlı biçimde kurulacak, ve o yönden işçi gelirlerinin artması ve işçilerin ekonomiye daha büyük katkıda bulunması sağlanacağı gibi, işçilerin ekonomi politikasındaki ve genel olarak devlet yönetimi üzerindeki ağırlıkları da artmış olacaktır.»

Hükümet Programında İYAK :

İYAK, MEYAK ile birlikte «sosyal güvenlik ve yatırım alanlarında faaliyete geçmeleri sağlanacak» kurumlar olarak öngörölmüş bulunuyor. Oy-

sa, bu hedefin belirlendiği paragraftan birkaç satır önce gelen bir başka paragrafta «Bütün sosyal güvenlik kurumları bir çatı altında toplanacaktır.» denilmektedir. Birbiri ardından gelen bu iki beyanın karşılaştırılması bile İYAK'ın taşıdığı önemli bir sakıncanın kendiliğinden gözler önüne serilmesine yetmektedir.

Tek ve yeknesak bir sosyal güvenlik sistemi, sosyal adalete hizmet etmesi gereken tedbirlerin yeni adaletsizliklerin kaynağı haline dönüşmesini önlemenin, israfa ve bürokratik karışıklıklara ve sürüncemelere yol açacak uygulamalardan kaçınmanın zorunlu kıldığı bir sistemdir.

Sözü edilen bu sakıncalar, ülkemizde bugüne kadar Sosyal Sigortalar Kurumu ve Emekli Sandığı eliyle başlıca iki merkezden yönetilmekte olan bazı sınırlı sosyal güvenlik uygulamaları içinde zaten önemli ölçüde doğmuş bulunuyor. İşçi ve memur statüleri arasında görülen, işin niteliğine bağlı olmaksızın doğan eşitsizlikler ve işçi - memur ayırımı sorununun gittikçe içinden çıkılmaz bir hal alması, öte yandan, hizmet süreleri boyunca işçi ve memur statüsünde birbiri ardından çalışmış bulunan hak sahiplerinin sosyal güvenlik haklarını sağlamakta karşılaştıkları güçlükler ve engeller, geniş ölçüde bu konuda yürütülen hizmetlerin tek merkezden ve yeknesak bir biçimde sisteme bağlanmamış olmasıyla açıklanabilir. Üstelik, 12 Mart sonrası rejimi içinde esnaf, sanatkâr ve bağımsız çalışanlar belli bazı sigorta haklarına kavuşturulurken mevcut sosyal güvenlik kurumlarının dışında bir örgüt olarak Bağ - Kur'un meydana getirilmesi yeni bir dağınlık unsuru doğurmuştur.

Bağ - Kur'un geçenlerde toplanan genel kurulunda, yanlış görüş ve bilgilerle şartlandırılmış oldukları anlaşılan delegeler karşısında, sosyal güvenlik uygulamalarının tek merkezli ve yeknesak bir biçime kavuşturulması inancını dile getiren Çalışma Bakanı Önder Sav'ın bu konuda karşı karşıya bulunduğu güçlükler de, yepyeni bir sosyal güvenlik kurumu olarak İYAK'ın kurulmasıyla büsbütün çetinleşecektir.

Türk - İş ve Türkes'in İYAK Kanunu Teklifleri :

CHP'nin ötedenberi sözünü etmekte olduğu, İYAK, Türk - İş tarafından da benimsenmiş bir hedeftir. Hatta bu konudaki ilk girişimlerin Türk - İş bünyesinden kaynak bulduğu da söylenebilir.

Esasen hükümet programında yer alan İYAK tasavvuruna gerçeklik kazandırmak yönünde ilk girişim de Türk - İş'den gelmiş bulunuyor. Türk - İş adına hazırlanmış bulunan bir İYAK Kanun teklifi bir süre önce Çalışma Bakanlığına intikal ettirilmiştir. (Bkz. Cumhuriyet, 12/4/974)

Türk - İş'in İYAK kanun tasarısına göre, ülkemizde mevcut sigortalı işçiler, Türk - İş üyesi olsunlar veya olmasınlar, tümüyle kanun zoru ile İYAK'a üye olacaklardır. Ayrıca, yurt dışında çalışmakta olup sosyal güvenlikleri ikili anlaşmalarla temin edilen işçiler ile yaşlılık aylığından yararlanmakta olan işçiler de yazılı istekte bulunurlarsa Kurumun «isteğe bağlı» üyesi olabileceklerdir. Kurum üyelerinin ücretlerinin % 5'i aidat olarak kesilecektir.

DİSK veya bağımsız sendikalara bağlı işçiler, yurt dışındaki işçiler,

sendikasız işçiler, teknik elemanlar dahil çok geniş bir kitleyi kapsamı öngörülen İYAK'ın yönetiminde Türk - İş yöneticileri açık bir ağırlık sahibi kılınmaktadır. Yönetimde Türk - İş yöneticilerinden başka yalnızca hükümeti temsil eden üyelere yer verilmiştir.

Türk - İş tasarısına göre, İYAK'ın sosyal güvenlik hizmetleri; yaşlılık, ölüm, malûliyet ve yaşlılık yardımları etrafında toplanmakta, ayrıca üyelere çeşitli sosyal hizmetler öngörülmektedir.

Türk - İş tasarısınının 32 nci maddesinde Kurum fonlarının nasıl işletileceği anlatılmaktadır. Buna göre İYAK, menkul ve gayrimenkul mallar iktisabederek ve hertürlü senet ve tahvil satın alarak birikecek fonları işletecektir. Daha önemlisi İYAK, «lüzumlu ve faydalı gördüğü takdirde, **her nevi verimli şirketleri kurmaya, kurulmuş bulunanlara iştirake**, bunların hisse senetlerini veya ortaklık paylarını satınalmaya» yetkili kılınmaktadır. Ayrıca, tasarıya göre İYAK, banka da kurabilecektir. Tasarının 33 ncü maddesinde İYAK'ın «müdebbir bir tüccar gibi hareket edeceği» ifade olunmaktadır.

Görülüyor ki İYAK sınıai, ticari yatırım ve işletmecilik ve bankacılık faaliyetlerinde bulunması öngörülen bir kurumdur. Bu Kurumun fonu tüm işçilerden kesilecek aidatlardır, yöneticisi ise esas olarak Türk - İş yöneticileridir. Denilebilir ki vaktiyle, Anayasa mahkemesince, getirdiği hükümlerin çoğu iptal edilmiş bulunan 1317 sayılı kanunla DİSK'i ve bağımsız sendikaları kapattırarak kanun zoru ile oluşacağını hayal dedikleri tek ve güçlü bir konfederasyonun başında olmayı denemiş bulunan Türk - İş yöneticileri şimdi de gene kanun zoru ile patron olmayı değilse bile işletme yöneticisi olmayı denemek istemektedirler. Ayrıca, belirtmek gerekir ki kanunla Türk - İş'e sağlanan ayrıcalıklar bunlardan ibaret kalmamakta bütün işçilerin ücretlerinden yapılan kesintilerle çalışacak bu kurumun kârının % 5'inin Türk - İş'e transferi öngörülmektedir.

Türk - İş'in bu tasarısına kimin sahip çıktığı meselesi de ayrıca ilgi ve ibretle üzerinde durulması gereken bir hususdur. MHP Genel Başkanı Türkeş, Türk - İş'in teklifini olduğu gibi alarak 15.4.1974 tarihinde iki arkadaşı ile birlikte Millet Meclisi Başkanlığına sunmuştur.

Bu tarihten birkaç gün sonra Ankara'da toplanan Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Genel Kurulunun ikinci gününde, «hür teşebbüs» ün yatırımlarına aktarılacak fonların birikimine hizmet edeceği için İYAK'ın kurulması girişimlerine karşı çıkılmaması, destek olunması görüşü savunulmuştur.

Bütün bu gelişmeler «halk sektörü» tasavvurlarının nasıl ve ne yönde boyutlar kazanabileceği ve bunların «sol» un neresine yerleştirilebilecekleri konusunda bu fikrin savunucularını da düşündürmelidir.

Sendikalar, Kapitalist Sistem ve İYAK :

Şüphesiz, Türk - İş'in İYAK teklifini, tam anlamıyla belirlememiş olmakla beraber CHP'nin bu konudaki tasavvurlarıyla özdeş görmek haksızlık olur. Örneğin, «Akgünlere» bildirgesinde OYAK, MEYAK, İYAK gibi kuruluşların kamu iktisadi kuruluşlarıyla ortaklık ve işbirliği kurabilecekleri, buna karşılık «yerli veya yabancı büyük sermaye ile bütünleşmeleri-

nin önleneyeceği» belirlenmiş bulunmaktadır. Türk - İş'in teklifinde ise bu tür bir kaydın tanınmadığını belirtmiş bulunuyoruz.

Bütün bunlara rağmen, sendikacıları; yatırımcı, işletmeci, tüccar, bankacı... yapmak yolundaki her girişimin sendikaları kapitalist sistemle bütünleştirmek ve kapitalist sisteme karşı olan temellerinden koparmak sonucunu da beraberinde getireceği önemle belirlenmelidir. Sömürüye, sömürenlerin yanında veya yerinde olamadıkları için karşı çıkanları avlamak için bundan daha iyi bir yem olamaz. Gerçek sendikacıları etkilemesi imkânsız olan böyle bir yöntemin herşeye rağmen işçiler arasına ayrılık tohumları ekmek ve aralarındaki dayanışmayı engellemek bakımından etkisiz olmayacağı söylenemez.

Bütün bunlardan sonra belki sorulabilir. İşçiden yana olmak işçilerin yatırım, işletme, banka sahibi olmalarından yana olmayı gerektirmez mi? Bu bir bakıma üretim araçlarının mülkiyetinin çalışanlara ait olmasını istemeye kadar varabilir. Ancak, açıkça ortadadır ki mevcut İYAK teklifinin böyle bir özlemle ilgisi yoktur. İYAK teklifi, mevcut kapitalistlere ve kapitalist sisteme hiç dokunmadan, hatta onlara yardımcı olmak suretiyle sigortalı işçileri de kapitalist yapmak özlemine cevap gibidir. Bu ise sırtta taşınma âdetine karşı çıkmayıp, sırtta taşıyanların önemli bir kısmının da sırtta taşınmalarını istemeye benzemektedir. Yanlışlığı bir yana, geçerliliği tartışılabilir bir istektir bu.

23 Nisan 1974

● 23 Nisan Ulusal ve Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın 54. üncü yıldönümü kutlandı.

● Siyasî hakları geri verilen Bayar, yemin etmek ve tabii senatörlük yerini almak için Senato'ya davet edildi.

● Demirel'in İzmir gezisinden sonra bölgedeki iki makarna fabrikası üretimi durdurdu, bazı çimento fabrikaları da üretimi yavaşlattılar, İzmir'li AP'li sermaye çevrelerinin

Hükûmete karşı direnişe geçtiği söyleniyor.

● AET Dışişleri Bakanları, ABD ile ilişkilere bir çözüm getirmek üzere yaptıkları toplantıda ABD ile ilişkilerin düzelebilmesi konusunda anlaşmaya vardılar. ABD ile ilişkilerin gerginleşmesinde en büyük payı olan Fransız Dışişleri Bakanı Jobert «Biraz soğukkanlılık ve sağduyu aracılığıyla Amerikalılarla dengeli ve mutlu ilişkilere artık sahip olacağız» dedi.

bir yorum

Ulusal Egemenlik

23 Nisan 1923'de, ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi açılırken «Hakimiyet'i Milliye» kavramı, Saray, saraya bağlı bürokrasi, emperyalist güçlerin maşası komprador azınlık karşısında, toplumun bütün diğer sınıflarının ortak egemenliği anlamına geliyordu. Yani klasik formülle düşüncecek olursak aristokrat sınıf ve ortakları karşısında millet bütünlüğünün egemen-

liğini... Çeşitli özelliklere rağmen, durum burjuva demokratik devrimlerde gözlenen sınıf ittifakına yer yer benziyordu. Örneğin Fransız devrimi sırasında, feodal aristokrasi karşısında, devrimci burjuvazinin yanında köylülük ve hatta işçiler de devrime katılmışlardı. Feodal aristokrasi ve ruhban sınıfları yanında, bunların tümü, bir «üçüncü sınıf (Tierce Etat)» görünümündeydi. Ulusal egemenlik kavramı burjuva demokratik devrimlere bağlı bir kavramdı. Yani bir avuç feodalın, dar bir aristokrasinin egemenliğine karşılık, ulusun, halk sınıflarının egemenliği...

Ancak ne zaman ki burjuvazi egemen sınıf haline geldi, devrimini başararak kendi kapitalist sömürsünü kurdu, bu ittifak, içinden —ve kısa sürede— bölündü. Burjuvazinin eski müttefikleri köylüler ve işçiler kapitalist sömürünün ağırlığı altında ezilmeye başladılar. Ve çeşitli sosyal deneylerle, egemenliğin bu defa da burjuvaziye geçtiğini, «ulusal egemenliğin» gerçekte söz konusu olmadığını gördüler.

Nedir Ulusal Egemenlik?

Egemenlik, toplumsal açıdan bakıldığında, ekonomik ve siyasal karar mekanizmalarını elinde bulundurmaktadır. Sınıflı toplumda, bu anlamda egemenliğin egemen sınıfın elinde, yani üretim araçlarının mülkiyetine sahip sınıfın elinde olması tabiidir. Ulus kavramı ve ulusal yapı, bilimsel açıdan kapitalizmin gelişmesinin ve bu gelişme içinde, feodal imparatorlukların yerini kapitalist pazar birliğine dayanan yeni siyasal bütünlere bırakmasının doğurduğu bir gelişmedir. Ulus ve ulusal sınırlar kapitalizmin ürünüdür. Kapitalist sistemin, özellikle erken dönemlerinin siyasal üst yapısıdır. Kapitalizm geliştikçe ve burjuvazi egemen sınıf olarak iktidarını pekiştirdikçe, ulusal egemenlik kavramı ve birçok sınıfı barındıran ulus bütünlüğü içinde, sınıfsal farklılaşma belirginleşir.

Gerçekte egemenlik artık, burjuvazi ve sömürü mekanizması içindeki ortaklarındır.

23 Nisan 1923'de burjuvazi ve küçük burjuvazi öncülüğünde aristokrasiyi temsil eden Saray'a, yabancı emperyalist güçlere ve yerli komprador ortaklarına karşı verilen mücadele sonrasında Türkiye'de de kapitalizm gelişti. Yerli burjuvazi, kompradorların yerini aldı. Ama emperyalizmle bütünleşmekte gecikmedi. Sınıfsal farklılaşma gün geçtikçe belirginleşti. Kurtuluş Savaşı sırasındaki sınıf yapısı bir yandan değişirken, bir yandan da ulusal ittifak dağıldı. Böylece 1920'lerin «Hakimiyet'i Milliye» kavramı, yerini «burjuvazi ve ortaklarının egemenliği» kavramına bıraktı.

Bugün 23 Nisanları anarken gördüğümüz, egemen olduğu ileri sürülen ulusun büyük bir bölümünün, işçinin, yoksul köylünün, küçük üreticinin, çalışan halk kesimlerinin bu egemenlikten pay almadığıdır. Burjuvazinin ve burjuvazi içinde de tekellerin egemenliği sürmektedir, hem de 1923'lerden çok daha derinleşmiş ve güçlenmiş bir şekilde.

Gerçek ulusal egemenlik ise, nüfusun yüzde 90'ını meydana getiren emekçi halkın egemenliğidir. Biz bugün egemenlik ulusundur değil, egemenlik ulusun olacaktır diyoruz.